

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2024/25:9

Fredagen den 15 november

§ 1 Utrikesfrågor – handel

Statsrådet Benjamin Dousa

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 30 maj 2024

Återrapport från informellt ministermöte den 17–18 oktober 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor den 21 november 2024

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

God morgon! Vi hälsar statsrådet Benjamin Dousa hjärtligt välkommen till dagens sammanträde i EU-nämnden.

Innan vi drar igång vill jag bara säga att det är många ärenden som ska gås igenom i dag, och vi får alla hjälpas åt så att vi inte blir här hela dagen. Vi har några svåra frågor på dagordningen som riskerar att ta lite tid, men om vi alla hjälps åt kommer det att gå alldeles utmärkt. Det blir dessutom ett extra sammanträde under dagen, sannolikt klockan 13.00, med statssekreterare Lybeck Lilja apropå budgetförhandlingarna som pågår i Bryssel. Det blir ett samråd om hur saker och ting har förändrats och utvecklats. Det kommer en kallelse under pågående sammanträde.

Då fortsätter vi med statsrådets och återrapporterna.

Anf. 2 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr ordförande! Jag tackar för möjligheten att komma till nämnden och informera om kommande möten i utrikesrådet för handelsfrågor, FAC – handel.

Det senaste formella FAC – handel ägde rum den 30 maj, och regeringen representerades då av statsrådet Johan Forssell. Återrapportering från detta har skett skriftligen.

Jag kan i detta sammanhang berätta om Sveriges initiativ angående breda tullar. Under FAC – handel i maj presenterade Sverige ett förslag om att införa breda importtullar på ryska varor, vilket fick brett stöd av medlemsstaterna. Kommissionen har därefter arbetat fram ett förslag som för närvarande ligger hos kommissionens generalsekretariat och väntas återupptas efter att en ny kommissionär för handel formellt har tillträtt. Sverige har vidare tillsammans med sju andra EU-medlemsstater följt upp detta initiativ i ett brev den 8 november till kommissionen i syfte att betona vikten av att kommissionen går fram med ett förslag om importtullar på ryska varor. Sverige har även begärt att få upp detta på dagordningen under

Övriga frågor för att kommissionen vid mötet ska kunna redovisa hur man avser att ta förslaget vidare.

Det senaste informella FAC – handel ägde rum den 18 oktober, och Sverige representerades av utrikesrådet för handel. Även från detta möte har ni fått skriftlig rapportering, men om ni har frågor tar jag givetvis emot dem.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går till dagordningspunkt 3, Framtiden för EU:s handelspolitik med särskild hänsyn till pågående och avstannade förhandlingar.

Anf. 4 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr ordförande! Rådet förväntas under mötet ha en framåtblickande diskussion om EU:s handelspolitik med fokus på pågående förhandlingar. Diskussionen följer på den bredare diskussionen om EU:s framtida handelspolitik och konkurrenskraft som hölls i våras. Sverige förde då fram att EU behöver säkerställa en samstämmig politik mellan olika politikområden. Vi lyfte också upp vikten av konsekvensanalyser av nya lagförslag som även tar hänsyn till externa konsekvenser, inklusive för handeln, regelbördan för företag och EU:s externa relationer.

Regeringen välkomnar att frågan om EU:s framtida handelspolitik åter står på dagordningen, nu med fokus på pågående och avstannade förhandlingar. Vi lever i en tid där det politiska omvärlds- och säkerhetsläget visar på behovet av strategiska partnerskap, förbättrade förutsättningar för företag att verka på globala marknader och motståndskraftiga värdekedjor. Utvecklingen visar att handel är avgörande för såväl ekonomisk tillväxt och ökat välbefinnande som ekonomisk säkerhet. Därför verkar regeringen för att EU ska fortsätta att bedriva en öppen och regelbaserad handelspolitik som tillsammans med en väl fungerande inre marknad bidrar till tillväxt och konkurrenskraft. Det är viktigt att försvara de gemensamma spelreglerna på den inre marknaden som säkerställer konkurrens på lika villkor.

Regeringen anser vidare att det är viktigt att EU fortsätter att visa ledarskap i WTO. Det är angeläget att EU stärker relationerna med viktiga partnerländer och skapar förbättrad tillgång till tillväxtmarknader, inte minst i Asien. Sverige kommer vid FAC – handel därför att verka för att EU ska komma vidare i pågående frihandelsförhandlingar och slutföra förhandlingar som befinner sig i slutfasen. Det ligger i EU:s strategiska intresse att dessa når i mål.

Regeringen anser att öppenhet för flexibilitet i EU:s position bör finnas för att underlätta för kommissionen att slutföra förhandlingarna. Regeringen verkar för att EU ska avsluta förhandlingarna om associeringsavtal med Mercosur respektive Mexiko och förhandlingarna om frihandelsavtal med Indonesien respektive Australien. Regeringen stöder givetvis även förhandlingarna med Indien, Thailand och Filippinerna. Det är viktigt att komma ihåg att EU har varit framgångsrikt och förhandlat frihandelsavtal som tjänar Sverige och EU väl, exempelvis med Singapore, Vietnam och Nya Zeeland. Det sistnämnda trädde i kraft i maj i år. Dessa avtal har skapat bästa möjliga förutsättningar för europeiska och svenska företag. Handelsavtalet med Chile förväntas träda i kraft i närtid, vilket regeringen

också välkomnar. Nästan hälften av EU:s handel med tredjeland omfattas av frihandelsavtal. Värdet av EU:s handel med länder som EU har frihandelsavtal med har ökat med över 30 procent de senaste fem åren.

Utöver de betydande ekonomiska vinsterna som EU:s frihandelsavtal medför skickar avtalen också viktiga politiska signaler om ökat samarbete och stärkta relationer och stärker därmed EU geopolitiskt.

Anf. 5 ANNA LASSES (C):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för informationen.

Det var en helt annan text ministern läste upp, så därför har jag några frågor. Nu sa ministern ”öppen och regelbaserad handel” i stället för ”fri och hållbar”. I den text vi har fått lyfts Asien fram som särskilt viktigt, men det uppfattade jag inte nu utan att ministerns beskrivning var mer generell.

Är ”fri och hållbar” kvar, eller kommer regeringen numera att använda orden ”öppen och regelbaserad handel”? Jag hoppas givetvis att man tycker att hela världen är lika viktig oavsett vad.

Anf. 6 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för redogörelsen. Jag har samma undran som Anna Lasses gällande vilken policy Sverige har i handelsfrågor. Vi socialdemokrater står kvar vid vår linje att det ska vara fri, hållbar och rättvis handel.

Vi socialdemokrater menar att regeringen behöver agera kraftfullt och vidta konkreta åtgärder för att fortsätta att påskynda EU:s förhandlingar om frihandelsavtal i syfte att utveckla jobb, ekonomi och välfärd.

Vi menar också att regeringen bör prioritera att stärka EU:s närvaro i Stilla-havsregionen. Därtill är relationen med Storbritannien av ökande betydelse i det nuvarande geopolitiska läget. Stärkt handel med Storbritannien bör prioriteras, och regeringen behöver intensifiera sitt arbete med detta.

Som jag nämnde motsätter Socialdemokraterna sig regeringens ändring av målet för handelspolitiken och anser att det bör vara en fri, hållbar och rättvis handel. En viktig del av det arbetet är att ställa ambitiösa sociala och klimat- och miljömässiga krav i frihandelsavtalen. Detta har lyfts upp både i näringsutskottet och i regeringens egen utrikeshandelsstrategi. Vi såg därför med viss förvåning på att statsministern vid det öppna sammanträdet i EU-nämnden nyligen framhöll att regeringen vill hålla avtalen ”så rena som möjligt”. För oss socialdemokrater betyder det att avtalen ska innehålla sociala och klimat- och miljömässiga villkor. Mina frågor blir, utöver den som Anna Lasses ställde: Hur ser statsrådet på detta med ”så rena som möjligt”?

Dessutom: Delar statsrådet vår bedömning att regeringens arbete behöver intensifieras och konkreta åtgärder vidtas och riktas mot Stilla-havsregionen och Storbritannien, i enlighet med de prioriteringar jag nämnde?

Anf. 7 MAGNUS BERTSSON (KD):

Jag hade möjligheten att träffa latinamerikanska kollegor i förra veckan under ett besök i Mexiko. Då lyftes frågan om Mercosuravtalet upp, vilket är det största av de frihandelsavtal som förhandlas. Förhandlingarna har av

2024/25:9
15 november

politiska skäl legat still en tid i EU. Det sista som statsrådet tog upp var bra eftersom det också finns en geopolitisk aspekt här. Det är få ställen där det finns många demokratier; det är i Europa, i Nordamerika och i Latinamerika. Jag hoppas att denna aspekt kommer att lyftas upp på mötet så att vi kan komma i mål med dessa avtal. Det är väldigt viktigt att vi kan handla med de vänner vi har runt om på jorden.

Anf. 8 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Jag börjar med det första frågebatteriet och konstaterar att regeringen står för en öppen, fri och hållbar handel. Här ligger alltså ingen positionsförändring. Men som bekant sedan tidigare ligger det en ideologisk skillnad mellan regeringen och Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna när det gäller synen på rättvis handel. Här finns en skillnad mellan regeringens politik och oppositionen.

Asien är i utrikeshandelsstrategin särskilt utpekad som ett prioriterat område för att det är där vi kommer att se en stor del av tillväxten under kommande år. Asien är alltså fortsatt prioriterat från regeringens sida.

Så till frågebatteri nummer två. Både att prioritera nära bilaterala relationer och relationer mellan EU och Storbritannien och flera länder i Stilla-havsregionen är prioriterat, och vi vill komma vidare i denna typ av samtal.

Vad gäller frågan om rena frihandelsavtal är sedan en kommunikation från kommissionen 2006 EU:s uttalade ambition att EU:s frihandelsavtal ska vara ambitiösa och djupgående, en linje som också Sverige har stöttat. Kommissionen har därmed eftersträvat avtal som både är breda, det vill säga täcker många sakfrågor, och djupa, det vill säga innebär långtgående åtaganden inom respektive områden. Det har sedan dess präglat EU:s förhandlingspositioner. EU har också lyckats med detta med bland annat Sydkorea, Japan, Kanada, Singapore, Vietnam och Nya Zeeland. Samtidigt vet vi att det finns utmaningar i flera pågående förhandlingar, och regeringen är beredd att se på eventuella kompromissförslag från kommissionen och vara pragmatisk under förutsättning att avtalen är förenliga med WTO-regelverket.

Vad gäller den sista frågan om Mercosur och Sydamerika kan jag inte annat än instämma. Detta är viktigt ekonomiskt för våra företag, och det är viktigt geopolitiskt. Här finns också en del kritiska råvaror som behövs för den europeiska och svenska industrin.

Anf. 9 DANIEL RIAZAT (V):

Ordförande! När det gäller frågan om rättvis handel förstår vi alla att det finns en ideologisk skillnad, vilket ändå är anmärkningsvärt, skulle jag säga, eftersom den frågan egentligen inte bör vara ideologisk. Frågan till ministern blir varför man inte tror på en rättvis handel. Vad är problemet med att ha rättvisa handelsavtal? Jag tycker att regeringen blir svaret skyldig när det gäller varför det är på det sättet. Detta är första gången jag möter ministern i hans nya uppdrag och diskuterar dessa frågor, men vi har haft detta samtal med tidigare kollegor till ministern.

När vi pratar om hållbar och regelbaserad handel funderar jag också på vad hållbar betyder för regeringen i detta fall. Vad innefattas av ordet hållbar? Handlar det om hållbarhet för storföretagens intressen så att de kan göra exakt det de vill? Handlar det om vad som är hållbart i förhållande till EU:s miljö- och klimatmål, som även den svenska regeringen har ställt

Anf. 10 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Det har ganska nyligen hållits ett högnivåmöte om biologisk mångfald, där man konstaterade att 50 procent av världens bnp och en stor del av världens handel bygger på att vi har fungerande ekosystem. I den svenska ståndpunkten står mycket om handel och liknande men inget om klimat, miljö, biologisk mångfald eller djur, och det känns därför lite som att man har en syn på ekonomi och handel som bortkopplad från resten av världen, ursprunget. Det står dock att man vill visa på behovet av motståndskraftiga värdekedjor. Min första fråga är därför om man tänker sig att också ekosystemen ska vara motståndskraftiga.

Jag tänker också på hur regeringen och statsministern väldigt tydligt brukar kommunicera att konkurrenskraft och miljö hänger ihop och i princip är samma sak. Jag undrar om statsrådet kommer att verka för att målen i Parisavtalet och Kunming–Montreal-avtalet uppnås i dessa handelsavtal.

Regeringen brukar också vara väldigt tydlig i sin kommunikation om att minska regelbördan. När man också pratar sig varm för dessa handelsavtal, som vi vet innebär luntor på bortåt tusen sidor som det kan ta ett år att översätta, undrar jag om detta bara gäller inom EU eller även internationellt. Gäller det små såväl som stora företag?

Som jag nämnt är djur, natur, miljö och klimat något som är väldigt fränkopplat från ekonomin i den svenska ståndpunkten och i kommunikationen om handel, vilket jag tycker är en felaktig och ouppdaterad bild av hur en ekonomi fungerar. Det hintas i bakgrundsinformationen om att EU:s hållbarhetskriterier står i vägen. Min fråga är om regeringen ser detta som ett sätt att komma vidare – att helt enkelt sänka miljökraven.

När det gäller frågan om hållbarhet och den ideologiska skillnaden när det gäller ”rättvis” står vi fortfarande bakom den avvikande ståndpunkt som vi har framfört tidigare. Men jag skulle vilja fråga en sak: Om en kemikalie är så pass giftig för människa och miljö att den har förbjudits inom EU, menar statsrådet att det är rimligt att kunna exportera den så att den kan användas i andra länder?

Anf. 11 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Jag noterar att vi kanske lite glider ifrån det som det kommande mötet i FAC – handel ska handla om. Men jag tänkte ändå ta upp två huvudfrågor, som delvis har glidit ihop: rättvis handel och hållbarhet.

Vad gäller rättvis handel ska man först ha klart för sig att detta inte är ett definitivt, vedertaget begrepp för att identifiera vilka standarder och riskanalyser företag förväntas upprätthålla för att agera ansvarsfullt och hållbart. När vi pratar om rättvis handel handlar det alltså mer om en teoretisk övning än om vad detta praktiskt innebär.

Man ska också ha klart för sig att det, om man ställde denna typ av krav, kraftigt skulle försvåra frihandelsförhandlingar med till exempel Indien eller GCC – och regeringen tycker att det är bra om dessa går framåt.

Det är också svårare för företag att hantera oklara, oförutsägbara krav. Det kan leda till en större otydlighet om vad som faktiskt efterfrågas än om företagen utgår från vedertagna hållbarhetsstandarder och riskanalyser i enlighet med etablerade internationella instrument, som till exempel OECD:s riktlinjer om ansvarsfullt företagande för multinationella företag. Även dessa riktlinjer räknas till den regelbaserade handeln och är tydliga med de förväntningar som finns på företag att agera ansvarsfullt och hållbart.

Vad gäller hur regeringen arbetar för att uppnå hållbarhet i handelspolitiken menar den svenska regeringen att handelspolitiken ska kännetecknas av frihandel och användas för att underlätta för andra länder att genomföra sin omställning. Den svenska regeringen driver på för att få till stånd frihandelsavtal då de i sig kan bidra till omställningen. EU har exklusiv kompetens i FTA-förhandlingar, men Sverige som medlemsland är aktivt pådrivande.

Den svenska regeringen verkar också för arbete med och diskussion om klimat- och omställningsfrågor i WTO. Regeringen fortsätter även arbetet med att driva på för att EU fortsatt ska agera globalt för att påverka de stora utsläppsländerna att minska sin klimatpåverkan.

Enligt prioriteringarna i reformagendan vill regeringen underlätta handel med utvecklingsländer. EU och Sverige ska bidra till att dessa länder kan hantera den ökande EU-regleringen kopplat till omställningen.

Anf. 12 DANIEL RIAZAT (V):

Jag måste ändå säga att jag instämmer i statsrådets synpunkter kring att det kommer att bli svårare för skurkföretag som vill dumpa kemikalier i olika delar av världen, bland annat i Indien, vilket har uppmärksammats. Det kommer att vara mycket svårare för företag att använda sig av barnarbete eller att tillämpa omänskliga arbetsvillkor. På det sättet förstår jag att krav på rättvis handel också kommer att innebära svårigheter för denna typ av företag, som i dag tyvärr får fortsätta bedriva verksamhet. Men det kommer samtidigt att förbättra människors levnadsvillkor genom att de kanske kommer att få högre löner, slipper kemikalier på sin bakgård och kan få rent dricksvatten – värden som jag tycker att man bör upprätthålla även i anslutning till frihandelsavtal. Så ser ju världen inte riktigt ut i dag.

Det finns inga som helst belägg för att denna typ av avtal, som inte har rättvisa villkor, har bidragit till att minska utsläppen, exempelvis. Det är rent av påhitt från statsrådets sida att påstå något liknande. Vi ser hur utsläppen ökar. Det har aldrig tidigare i världens historia funnits så många frihandelsavtal, och vi har aldrig någonsin haft så stora utsläpp som vi har just nu. Något är alltså fel med detta.

Vänsterpartiet står fortsatt bakom vår avvikande ståndpunkt när det gäller rättvis handel. Vi tycker att handelsavtal ska innehålla en sådan pelare. Men jag vill att det också ska vara tydligt att det finns ett innehåll i detta. Det handlar inte bara om ett värdebegrepp och en lek med orden utan om människors rätt att få leva i sina egna samhällen utan att de blir förstörda på grund av handelsavtal, vilket vi har sett i Latinamerika, Asien och afrikanska länder. Det handlar om miljö och klimat och en rad olika punkter: arbetares rättigheter, fackliga rättigheter och så vidare. Vi står bakom vår avvikande ståndpunkt.

Anf. 13 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Vi har haft denna diskussion flera gånger. Om man bryter ned ordet rättvis och ser problem med att det inte finns definitioner eller liknande skulle man faktiskt kunna göra samma sak med alla de här orden. Bevisbördan skulle också kunna läggas på regeringen genom att fråga vad ni menar med fri handel. Vilken definition använder ni? Hur kan man mäta vad som är fri handel och inte? Det finns ju många som också förlorar på detta och inte kommer att ha de ekonomiska möjligheterna att anställa jurister för att gå igenom de tusensidiga regleringar som frihandel faktiskt innebär.

Vad innebär hållbar? Vilken definition lutar ni er mot när ni säger att det är hållbart? Tar ni in aspekter som handlar om djur, klimat, natur och biologisk mångfald? Är detta något ni inkluderar i ordet hållbar?

Jag menar att det inte bara handlar om ett ord. Det hade gått att inkludera "rättvis" om detta hade varit något som regeringen var intresserad av. Det är faktiskt främst detta diskussionen gäller.

Vi står bakom vår tidigare avvikande ståndpunkt, men jag skulle vilja lägga till en egen, mer utbroderad, avvikande ståndpunkt, som handlar om att regeringen bör inkludera värden som klimat, natur, biologisk mångfald, djur och även arbetsförhållanden och sociala förhållanden i alla typer av handelsavtal.

Anf. 14 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Ordförande! Tack, statsrådet, för tidigare inlägg och svar. Det talade ordet gäller här i EU-nämnden, så det gäller att vara vaken och hänga med, har jag förstått – jag är lite nybörjare.

Jag upprepar det jag sa i mitt tidigare inlägg. Vi socialdemokrater kommer verkligen att följa upp det vi säger angående Stillahavsområdet och Storbritannien och stryker under att vi ser detta som oerhört strategiskt centralt i det geopolitiska läge vi befinner oss i. Nu har vi för övrigt också ett resultat i det amerikanska presidentvalet och kongressvalet.

Vi står kvar vid vår avvikande mening när det gäller "rättvis", ordförande. Vi vill också lyfta frågan om att detta med så rena som möjligt inte får leda till att vi inte ställer sociala, klimatmässiga och miljömässiga krav i våra ingångsvärden i samband med frihandelsavtal.

Till statsrådet har jag en fördjupande fråga: Hur avser du att verka vid kommande möte för att flytta fram våra positioner i förhållande till inte minst Stillahavsregionen och Storbritannien, vilket är viktigt i detta läge?

Anf. 15 ANNA LASSES (C):

Ordförande! Tack, statsrådet, för svaren! Jag tycker att det känns skönt att regeringen står fast vid "fri och hållbar". Vi i Centerpartiet står fast vid vår avvikande ståndpunkt om att vi vill ha med ordet rättvis också.

Anf. 16 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Den filosofiska, semantiska diskussionen om vad olika ord betyder tänker jag att vi kan ta vid ett senare tillfälle.

Vad gäller frågan från Vänsterpartiet om frihandelsavtal handlar det såklart om att skapa en plattform för en så fri handel som möjligt, men det innebär också att man reglerar denna typ av frågor. Alternativet är ju att det inte finns något avtal på plats över huvud taget. Jag menar att

frihandelsavtal i sig tar upp och skärper hållbarhetsfrågor i stället för att detta är helt oreglerat.

Jag kan notera att vi nog kommer att återkomma till frågan om rättvis handel många gånger framöver och att vi återigen har lite olika ingångar i den frågan.

Vad gäller frågan om Storbritannien är ett nära förhållande till Storbritannien av centralt intresse för Sverige – för vår säkerhet, våra medborgare och vårt näringsliv. Det är tydligt att Storbritannien på nästan alla politikområden är ett likasinnat land.

Sedan hösten 2023 har vi ett bilateralt partnerskap på plats. I syfte att stärka handelsrelationerna deltar Sverige i rådsarbetsgruppen för Storbritannien, för att arbeta för att frihandelsavtalet med Storbritannien fungerar så effektivt som möjligt.

Sverige och Storbritannien anordnar även så kallade UK–SE Bilateral Business Forum för att stärka banden mellan ländernas näringsliv. Business Forum äger rum årligen på olika nivåer – teknisk nivå med mera.

Låt mig gå vidare till frågan om den indopacifiska regionen. Den indopacifiska regionen är av växande betydelse för Sverige och EU. Det är viktigt att våra regioner fördjupar dialogen och samarbetar om våra gemensamma utmaningar och möjligheter, inte minst när det gäller frihandel, den gröna omställningen och geopolitiska spänningar.

Sverige stod under EU-ordförandeskapet våren 2023 värd för EU Indo-Pacific Ministerial Forum, som är en viktig plattform för att utforma gemensamma framtidsvisioner. Diskussionen fördes bland annat om geopolitik, handel och den gröna omställningen.

En viktig del i arbetet med att stärka handelsrelationerna med regionen är EU:s förhandlingar om frihandelsavtal, där regeringen verkar för att EU ska komma vidare i pågående förhandlingar och slutföra dem som befinner sig i slutfasen.

Anf. 17 ORDFÖRANDEN:

Då ska vi försöka sammanfatta detta på något klokt sätt. Övergripande konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning men med en avvikande ståndpunkt gällande rättvis handel från S, V, MP och C, en avvikande ståndpunkt från Miljöpartiet som är något mer utbroderad och en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna som också är mer omfattande.

Anf. 18 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr ordförande! Markus Kallifatides har föredömligt fört Socialdemokraternas talan här. Men det handlar alltså om att vi anmäler en avvikande ståndpunkt om att social, klimatmässig och miljömässig hållbarhet ska ingå i frihandelsavtalen och att man inte får tulla på detta genom att ha något slags rena frihandelsavtal. Vi har alltså en egen avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna där.

Jag vet att ordförande vill sammanfatta, men jag måste ändå få ställa en följdfråga när det gäller Storbritannien. Statsrådet svarade på Markus Kallifatides frågor om vad Sverige har för bilaterala överenskommelser med Storbritannien. De är ju jätteviktiga och behöver naturligtvis fördjupas, inte minst med tanke på att Storbritannien blir allt viktigare i och med det geopolitiska läget.

Men nu handlar det om att statsrådet ska resa till Bryssel och träffa andra handelsministrar, och frågan är hur EU ska agera i relation till Storbritannien. Det finns ju frihandelsavtal mellan EU och Storbritannien. Då är frågan hur statsrådet tänker agera för att driva på för att EU och Storbritannien i det nuvarande geopolitiska läget ska fördjupa och bredda sitt samarbete och hur man aktivt arbetar med EU:s och Storbritanniens frihandelsavtal så att det också tjänar svenska intressen. Vi skulle behöva ställa den frågan för att kunna bedöma om vi ska stå kvar vid vår avvikande ståndpunkt när det gäller Storbritannien.

När det gäller Stillahavsregionen tycker vi att statsrådet har svarat, så det får vi följa upp på annat sätt. Men när det gäller Storbritannien känns det fortfarande lite svajigt.

Anf. 19 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Ordförande! I förhållande till vad som har sagts här hittills vet jag inte om regeringen har någon avvikande uppfattning.

Detta är inte uppe på agendan. Det är därför jag inte har tagit med det i något större sammanhang. Men man kan konstatera att Sverige välkomnar den nya Labourregeringens tydliga ambition att fördjupa relationen med EU och dess medlemsstater i vad som benämns som en "reset".

Jag kan återkomma med mer exakta detaljer i flera format. Men detta är som sagt inte uppe på agendan. Vi delar Socialdemokraternas instinkter när det gäller detta: Både EU och Sverige behöver förbli viktiga partner med Storbritannien.

Anf. 20 DANIEL RIAZAT (V):

Jag tänkte bara lägga till att kommissionen själv har beräknat att Mercosur kommer att leda till ökade utsläpp. Det är bra att konstatera detta, så att vi är ärliga med vad som gäller.

Jag ska också säga att jag inte riktigt hör skillnaden mellan Vänsterpartiets och Miljöpartiets avvikande ståndpunkter. Jag vill också lägga till urfolks rättigheter, om jag missade det, som jag vet att båda står bakom. I många fall har urfolks rättigheter satts på spel, och vi tycker att de bör respekteras och finnas med i definitionen av hållbar och rättvis handel. Men jag uppfattar att vi är överens.

Anf. 21 ORDFÖRANDEN:

Jag misstänker att även Miljöpartiet tänker på samma sätt kring urfolksfrågan.

Då tolkar jag det alltså som att det finns en avvikande ståndpunkt vad gäller just rättvis handel från S, V, MP och C och en avvikande ståndpunkt från MP och V som det nyss har redogjorts för här. Hur tänkte Socialdemokraterna kring sin avvikande ståndpunkt?

Anf. 22 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Vi ser våra tidigare inlägg som medskick till statsrådet. Vi socialdemokrater kommer att bevaka inte minst frågan om Storbritannien framöver.

Vi står kvar vid våra avvikande ståndpunkter.

Anf. 23 ORDFÖRANDEN:

Ni behåller de två som ni hade från början. Ni har alltså en gemensam och en enskild?

Anf. 24 MATILDA ERNKRANS (S):

Ja. Men när det gäller Storbritannien fortsätter vi att bevaka frågan på annat sätt.

Anf. 25 ORDFÖRANDEN:

Resten är alltså kvar.

Anf. 26 DANIEL RIAZAT (V):

Alla fyra oppositionspartier har anmält avvikande ståndpunkt när det gäller rättvis handel. Det är en separat avvikande ståndpunkt.

Anf. 27 ORDFÖRANDEN:

Precis. Det är en separat och övergripande avvikande ståndpunkt. Sedan finns det en avvikande ståndpunkt från MP och V och en avvikande ståndpunkt från S. Men konklusionen är i alla fall att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till nästa punkt på dagordningen, som är Handelsförbindelserna med USA.

Anf. 28 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr ordförande! Vi kommer som sagt även att diskutera handelsrelationen mellan EU och USA. Det är en viktig diskussion som regeringen också välkomnar. Diskussionen kommer att präglas av utfallet i det amerikanska valet i förra veckan och förväntansbilden när det gäller kommande administrations handelspolitik.

Utvecklingen i USA är viktig för oss. USA är och förblir en avgörande partner för Sverige och Europa politiskt, säkerhetsmässigt och vad gäller ekonomi, handel och investeringar.

Regeringen kommer att fortsätta att arbeta för att utveckla den goda och nära bilaterala relationen men också den viktiga relationen mellan EU och USA. En stark transatlantisk handelsrelation är av stor betydelse för svensk ekonomi, välbefinnande och säkerhet. Som en exportorienterad ekonomi har Sverige sedan lång tid tillbaka varit förespråkare för fri, hållbar och regelbaserad världshandel.

Vi vet ännu inte mer i detalj hur amerikansk handelspolitik kommer att gestaltas framöver. Vi är medvetna om uttalanden om höjda tullar och tendenser till ökad ekonomisk protektionism. Vi följer frågan nära, och det pågår ett gediget förberedelsearbete om detta inom EU. I allmänna ordalag kan dock konstateras att omfattande tullar riskerar att få betydande negativa konsekvenser för både handel, tillväxt och sysselsättning.

För regeringen är det viktigt att konsekvent fortsätta att verka för att EU förblir en öppen och konkurrenskraftig marknad. Därtill är det viktigt med EU-enighet och en koordinerad ansats bland EU:s medlemsstater gentemot USA. Vi ska inte låta oss splittras. Ett samlat Europa står mycket starkare.

Diskussionen om transatlantiska handelsrelationer har de senaste åren fokuserat på utestående handelsfrågor samt samarbetet inom handels- och teknikrådet TTC. TTC har en viktig förtroendeskapande roll och bidrar konkret till tekniskt standardsättande liksom till att skapa förutsättningar för transatlantisk handel gällande grön teknik.

Regeringen verkar för ett fortsatt utvecklande av TTC som fokuserar på de många positiva samarbetsområden som finns mellan EU och USA. Vi stöder kommissionens ambition att få till stånd ett TTC-möte med den nya administrationen tidigt under 2025.

Det är viktigt att kommissionen driver frågor vidare på ett robust och konsekvent sätt. Regeringen kommer att fortsätta att vara en konstruktiv kraft inom EU och fortsätta ansträngningarna för att nå konkreta positiva resultat som tillmötesgår EU:s och Sveriges intressen och är i linje med EU:s klimatpolitik och gällande WTO-regelverk.

Anf. 29 MARKUS SELIN (S):

Ordförande! Tack, statsrådet, för redogörelsen! Jag kommer kanske in lite från sniskan. Jag tittar på det skriftliga utsända materialet. Där nämns bara mineral, aluminium och stål. Det är ju viktigt i sig. Jag behöver inte förklara för handelsministern hur oerhört viktigt det är med svensk export; om vi bara börjar darra lite på manschetten kommer det att kosta välfärd i Sverige. Det tror jag att vi alla är överens om.

Jag kan ta ett exempel från min egen valkrets. 33 kilometer söderut ligger Södertälje. Södertäljes export utgör en stor del av Sveriges välfärd. Då tänker jag på läkemedels- och fordonsindustrin.

Jag behöver kanske inte lägga ut hela Sveriges varuexport här, men sådant som fordons- och läkemedelsindustri nämns inte i vare sig den skriftliga eller den muntliga redogörelsen. Jag undrar bara om handelsministern har något betryggande att säga till en riksdagsledamot från Stockholms län när det gäller detta.

Anf. 30 DANIEL RIAZAT (V):

Jag tänkte ta upp två saker som hör ihop med varandra.

Jag hörde statsrådet tala om fri, regelbaserad och hållbar handel under en tidigare punkt, om jag uppfattade det rätt. Jag kanske har missat det, men jag såg det inte i det skriftliga här. Det är bra om statsrådet kunde förtydliga om det är precis på samma sätt när det gäller denna punkt.

När det kommer till Critical Minerals Agreement, CMA, undrar jag vad tanken är när det gäller hur dessa kritiska mineral ska säkras. Man pratar ju om ”global arrangements” när det gäller aluminium bland annat. Då är frågan: Är tanken fortsatt att fattiga länder ska förse EU och USA med denna typ av kritiska mineral, eller finns det någon annan tanke? Hur kan dessa avtal skrivas så att även dessa länder gynnas och inte bara vi i den här delen av världen? Frågan är alltså hur man tänker kring CMA och var man står när det gäller detta.

Anf. 31 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Ordförande! Rent generellt är naturligtvis handelsrelationen mellan EU och USA helt central också för oss i Sverige, som min kollega underströk. Jag vill lägga till en konkret frågeställning.

Det finns en amerikansk politik och en amerikansk president. Det pågår politik och förhandlingar. Det gäller bland annat frågan om möjligheten att undanta europeiska företag från villkoren i Inflation Reduction Act, som väl fortfarande är aktiv. Hur går det med den frågan, alltså att ge svenska och övriga europeiska företag möjlighet att delta mer i den amerikanska ekonomin?

Sedan är det gott och väl att det pågår analysarbete på EU-nivån gällande det tillträdande amerikanska presidentskapet och kommande tullar eller vad det nu kan vara. Vilka analyser har statsrådet gjort på det här området? Kan vi få en fördjupad bild av vilka scenarier som vi ur ett svenskt perspektiv förbereder oss på? Hur säkrar vi det svenska intresset av fria, hållbara och förhoppningsvis också rättvisa handelsrelationer med USA?

Anf. 32 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Kritiska mineral nämns här. För att få fram dem är det inte nödvändigt med nya gruvor, men det är i mycket så som vi har designat vårt linjära system. Det är mer lönsamt i dag att göra nya gruvor än att återanvända dem som redan finns.

När vi tidigare har behandlat detta ämne har det stått att USA har haft en vilja att inkludera arbetstagarrättigheter som går utöver ILO:s regler vad gäller platsinspektioner i tredjeland. Är detta något som fortfarande finns med?

Anf. 33 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr ordförande! Vad gäller den första frågan är jag bara ett simpelt statsråd från Stockholms stad och inte från Stockholms län, men självklart tycker jag att svensk exportindustri är väldigt viktig i Södertälje och i andra delar av vårt avlånga land.

Att just mineral och stål pekas ut och inte läkemedels- eller fordonsindustrin är för att det har varit aktuella frågor i relation till USA under Bidenadministrationen. Det hänger ihop lite med frågan som ställdes senare. Det är svårt att komma med alltför djupgående och långtgående analyser när vi inte har något på bordet. Jag vet egentligen lika mycket som ni i det här rummet vet vad gäller eventuella tullar. Det har ju gjorts uttalanden under valrörelsen från både presidentkandidaterna och kampanjerna. Det blåser inte några starka frihandelsvindar brett i USA just nu. Men det är svårt att komma med en gedigen analys när vi inte har ett konkret förslag på bordet vad gäller vilka sektorer som kommer att påverkas eller så.

Kommerskollegium har gjort en analys som ni säkert har tagit till er. Det är inte regeringens formella, så eventuella frågor får ställas till dem. Men det kan ju vara bra ifall man vill ha lite helgläsning.

Jag lovar att jag återkommer i den här frågan när det finns något skarpt på bordet, både från svensk sida och från europeisk sida.

Diskussionen och frågorna kopplade till kritiska mineral rör dels avtalet Critical Minerals Agreement, CMA, och dels det globala stål och aluminiumarrangemanget Global Arrangement on Sustainable Steel and Aluminum, GSA.

CMA är ett avtal som är avsett att stärka samarbetet mellan EU och USA om värdekedjor inom kritiska mineral. CMA skulle ge europeiska

exportörer av elbilar och batterier tillgång till de skatteförmåner som gäller i USA under amerikanska Inflation Reduction Act. Därmed skulle EU på denna punkt få samma förmånliga status som de länder som har frihandelsavtal med USA. Hittills har man inte kommit i mål vad gäller CMA.

GSA är ett sätt att försöka finna en lösning på de amerikanska tilläggstillarna på stål och aluminium som infördes under den tidigare Trumpadministrationen. USA:s tullimplementering är för närvarande pausad genom att EU ges särskilda tullkvoter för import av stål och aluminium till USA. Denna överenskommelse gäller till slutet av mars 2025. Självklart är det här fortsatt prioriterat. Det är i grund och botten en EU-kommissionsfråga, men självklart kommer vi att driva på för att det är viktigt för svensk export och industri.

Anf. 34 ORDFÖRANDEN:

Jag ska säga det att vi som är från det stora, välståndsskapande Stockholms län har såklart överseende med att statsrådet är från avfolkningsbygden Stockholms stad.

Anf. 35 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Jag tror att statsrådet kanske glömde frågan om ILO:s regler.

Jag ställde frågan därför att när vi har behandlat det här ärendet tidigare har det funnits med i texten att USA har verkat för att inkludera arbetstagarrättigheter som går utöver ILO:s regler vad gäller platsinspektioner i tredjeland. Jag själv tycker att det här är viktigt och välkommet, och om det inte finns kvar en sådan vilja från USA:s sida kan ett medskick bli att regeringen verkar för detta.

Anf. 36 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Jag är också från Stockholms stad.

Det här är oerhört viktiga frågor; där utgår jag från att vi har samsyn. Det är för Sverige. Det handlar om den gröna tekniken. Det handlar om vår basindustri. Det handlar om vår tillverkningsindustri och läkemedelsindustri.

Jag utgår från att statsrådet och hans stab och även vi socialdemokrater och inte minst våra företrädare i näringsutskottet har tagit del av Kommerskollegiums och andras författade analyser. Min fråga gällde regeringens och statsrådets analyser och scenarioarbete. Jag efterfrågar ändå någon beskrivning av eller indikation om vad statsrådet avser att göra tillsammans med andra handelsministrar nu, på EU-arenan, för att rikta blicken också framåt och bereda oss för olika förverkliganden eller inte av tidigare uttalanden från den amerikanska sidan. Jag efterfrågar ändå något mer framåtblickande där.

Anf. 37 DANIEL RIAZAT (V):

I stället för att fråga, eftersom jag vet svaret på den här frågan, väljer jag att anmäla en avvikande standpunkt från Vänsterpartiet i fråga om rättvis handel, som på föregående punkt, men också återigen med särskilt fokus på klimat och urfolks rättigheter.

2024/25:9
15 november

Vi vet att när det gäller utvinning av kritiska mineral är det två områden som drabbas specifikt. Det är klimat, och det är urfolk. Så har tyvärr alla avtal av den här typen sett ut, och så ser de ut för närvarande. Där vill vi därför anmäla en avvikande ståndpunkt.

Anf. 38 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Vad gäller den första frågan är den inte löst. Det här är i grund och botten en fråga mellan EU och USA. USA har visat intresse, men man har inte gått i mål med det. Utöver det har Sveriges position inte förändrats.

Återigen: Det finns inget skarpt på bordet kopplat till USA:s handelspolitik, så det finns inget mer att tillägga till det. Det är klart att vi följer frågan noggrant. Ett av skälen till att det kommer upp på agendan för FAC – handel är ju att vi vill samordna oss i EU-kretsen och prata om just de här frågorna. Det här är viktigt för Sverige, för svensk industri och för svenska företag.

Anf. 39 DANIEL RIAZAT (V):

Då måste jag återigen ge mig in i den här diskussionen, som jag tänkte var avslutad.

Vi har också en verklighetsfrånvänd president i världens mäktigaste land som inte ens tror på klimatförändringar och en rad olika andra saker. Urfolks rättigheter ska vi inte ens prata om när det gäller president Trump. Då kan det vara viktigt, tänker jag, att man som företrädare för Sverige i den här typen av samtal, där det inte är helt konkret exakt vad som gäller, går steget före och pratar om klimatmål etcetera kopplat till den här väldigt viktiga punkten när det gäller kritiska mineral och sådant. Det har även Socialdemokraterna sagt väldigt väl.

Jag vill bara få fört till protokollet att jag inte alls delar statsrådets uppfattning att man i det här skedet inte kan gå in och ta tydlig ställning. Det har ju Sverige gjort historiskt sett, och jag tycker att det är väldigt viktigt.

Anf. 40 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Tack till statsrådet för svaren!

Bara så att det finns i uppteckningarna sedan: Oavsett när det förhandlas handelsavtal tycker vi socialdemokrater att man ska stå för en fri, hållbar och rättvis handel. Däremot tänker jag att vi inte kan anmäla avvikande ståndpunkt på varenda punkt.

Sedan något jag verkligen vill understryka och som vi gör ett medskick om till handelsministern.

Vi har väldigt svårt att tro att övriga handelsministrar när ni ses i Bryssel nästa vecka inte kommer att ta chansen att trycka fram det som är de viktigaste frågorna för deras länder och deras intressen nu när vi står inför en ny situation i relation till USA. Jag kan tycka att det är lite märkligt att statsrådet Dousa verkar ha en ganska tillbakalutad inställning här och baserar sig på vad som är status quo och vad man håller på och förhandlar i stället för att ta chansen att trycka fram det som är svenska intressen så att andra handelsministrar runt bordet i Bryssel hör vad som är viktigt för Sverige.

Utöver stål, mineral och grön teknik är läkemedelsindustrin och fordonsindustrin av yttersta vikt för svenska intressen – försvarsindustrin

också, kanske. Jag vill göra ett tydligt medskick att vi hade önskat en mer framåtlutad handelsminister när han nu får chansen i nästa vecka. Det får bli vårt medskick.

2024/25:9
15 november

Anf. 41 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Miljöpartiet sällar sig till den avvikande ståndpunkt som Vänsterpartiet har aviserat.

Anf. 42 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Jag ska inte förlänga debatten; jag vill bara konstatera följande. Att inte kunna ha en exakt analys av hur exporten påverkar Södertälje givet att vi inte har ett skarpt förslag är inte samma sak som att vi inte kommer att ta ställning.

Jag har ju precis redogjort för Sveriges position och vad som kommer att vara viktigt under FAC – handel. Vi tar ställning för en så fri och öppen handel med USA som bara möjligt. Vi värnar TTC. Vi tycker att det är viktigt för svensk export och svensk industri att vi har en nära bilateral relation mellan Sverige och USA men också mellan EU och USA. Att inte ha en exakt analys på Södertälje och att inte ta ställning är alltså inte samma sak.

Anf. 43 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en gemensam avvikande ståndpunkt från V och MP.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Övriga frågor.

Anf. 44 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Herr ordförande! Under lunchen kommer vi att ha en informell diskussion om WTO-reformer och få en uppdatering om valet av ny generaldirektör för organisationen.

Det är beklagligt vad gäller WTO-reformer att vi inte nådde längre under WTO:s senaste ministerkonferens i februari och mars i år. Ett starkt och reformat WTO är en grundbult i och garant för ett multilateralt och regelbaserat handelssystem som skapar förutsägbarhet och lika villkor för alla länder och företag, stora som små. Det är därför centralt att EU fortsätter visa ledarskap i WTO:s reformarbete.

Jag vill särskilt lyfta fram tre områden.

Det första är att vi behöver återställa ett fullt fungerande tvistlösningssystem med en överprövningsmekanism. Detta är en central funktion i ett regelbaserat handelssystem. I avvaktan på att det kommer på plats har ett tillfälligt lösningsalternativ inrättats, och EU-kommissionen verkar för att fler medlemsländer ska ansluta sig till den tillfälliga lösningen.

Det andra är att vi behöver ett WTO i flera hastigheter. Länder som vill gå framåt inom ett särskilt område bör ha möjlighet till det på ett transparent sätt utan att andra medlemmar blockerar. Avtalen om e-handel och investeringsförenkling för utveckling är goda exempel i detta avseende.

Det tredje är att vi behöver ökat fokus på handel och industripolitik. Frågan om handel och industripolitik har drivits hårt av EU-

2024/25:9
15 november

kommissionen, hittills dock utan att några påtagliga resultat har kunnat uppnås.

WTO:s nuvarande generaldirektör Ngozi Okonjo-Iweala har meddelat att hon söker förnyat mandat när hennes förordnande går ut i slutet av augusti nästa år. Nomineringsperioden för kandidater löpte ut den 8 november, och Ngozi är den enda nominerade kandidaten. EU:s medlemsländer har preliminärt ställt sig positiva till omval av Ngozi.

Anf. 45 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar statsrådet för informationen och för hans tid. Tack så mycket för att ni kom!

Anf. 46 ORDFÖRANDEN:

Vi har landsbygdsminister Peter Kullgren med oss här, och vi börjar med återrapporten.

Anf. 47 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Ordförande! Jag kan svara på de frågor som kanske finns.

Anf. 48 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Jag och Socialdemokraterna vill påtala något under denna punkt. Vi menar att vi i EU-nämnden hamnar i ett besvärligt läge. Det hela är föremål för en KU-anmälan, och vi ska inte föregripa analysen av huruvida statsrådet överskred det mandat som fanns från EU-nämnden.

När det handlar om frågan om sill och strömming i Östersjön och de fångstnivåer som vi tycker är lämpliga med anledning av den ytterst allvarliga situation vi har hade vi en lång diskussion om detta senast, och vi behöver inte gå in i samma diskussion en gång till. Vår uppfattning då var att statsrådet åkte till Bryssel för att förhandla om lägre kvoter, men beslutet blev ändå högre kvoter.

Vi har nu ett läge med en mycket svår situation för fisken i Östersjön. Det är akut, och vi använder uttryck som att det handlar om överlevnad och möjligheten till en långsiktig fiskepolitik där man även i fortsättningen kan fiska dessa arter, där kustfiskare har möjlighet att fiska och där såväl fisken som ekosystemen kan överleva.

Vi menar att den strategi som presenterades uppenbarligen inte höll. Vi finner att det hade varit rimligt att få återkoppling till EU-nämnden under mötet. Jag vill från Socialdemokraterna ställa frågan: Varför blev det inte ett beslut om nej från den svenska sidan när fångstnivåerna blev högre?

Anf. 49 ORDFÖRANDEN:

Precis som ledamoten var inne på tangerar vi konstitutionsutskottets granskning här, och jag vill bara redogöra för formalia.

Statsrådet är oförhindrad att svara på frågor som rör ett KU-ärende, och EU-nämnden ska inte ta på sig uppgiften att granska. Jag tror att vi alla är med på noterna, men bara för att ha det sagt: Granskningen görs inte här, men statsrådet är oförhindrad att svara på frågor även om det finns en KU-anmälan.

Anf. 50 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Ordförande! Eftersom jag hanterade förhandlingen så som jag gjorde är det som sagt självklart och uppenbart att jag anser att jag har hållit mig inom mandatet. Vidare detaljer tror jag dock att det är bäst att vi överlåter till granskningen. Den kommer att ske, så detta kommer att bli utrett.

När det gäller den raka frågan om att säga nej var detta något som jag övervägde i varje steg. Förhandlingen började i en ände och slutade i en annan, sett till den vetenskapliga rådgivningens intervall. Vi landade på F-lower, den lägsta punkten i Ices intervall. Vi ville gå lägre, som alla är medvetna om, men i ett läge där vi kunde konstatera att andra inte hade mandat att gå utanför den vetenskapliga rådgivningen konstaterade vi att ett nej skulle innebära att man går tillbaka till en betydligt högre nivå.

Bedömningen är att 15 000 ton mer strömming och sill skulle tas upp ur Östersjön om vi hade agerat på det sättet. Detta tycker jag strider mer mot det mandat som jag uppfattar att jag fått att hålla kvoterna så låga som möjligt, för det hade blivit konsekvensen. Detta är anledningen till att jag valde att inte säga nej. Att 15 000 ton mer fisk tas upp hade möjligtvis gynnat min tillvaro och diskussionen i Sverige, men det hade inte gynnat sillen och strömmingen i Östersjön. Detta tror jag att alla kan inse.

Jag hade en ordentlig föredragning och diskussion om detta i går i miljö- och jordbruksutskottet, som hade begärt en återrapport.

Anf. 51 ORDFÖRANDEN:

Jag har en kontrollfråga för egen del. Statsrådet inledde med att säga att han tycker att han har följt mandatet. Sedan använde han begreppet ”strider mer”. Bara för protokollets skull: Detta skulle möjligen implicera att han också anser att agerandet strider mot mandatet. Jag vill ha ett förtydligande där. Hur ser statsrådet på den frågan?

Anf. 52 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Ordförande! Det var kanske slarvigt uttryckt. Hela regeringens linje och, uppfattar jag, EU-nämndens och riksdagens linje, är att vi ska ha så lågt satta kvoter som möjligt, och utifrån detta har jag agerat. Att agera på ett sätt som innebär att minst 15 000 ton mer fisk bedöms tas upp ur Östersjön är fel, enligt den uppfattningen, tycker jag. Det är så vi agerar nu.

Vidare granskning av detta kommer som sagt att ske.

Anf. 53 ORDFÖRANDEN:

Då menar statsrådet alltså det han sa inledningsvis, att han anser att han har följt mandatet.

Anf. 54 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Tack, statsrådet, för redogörelsen! Mandatet får som sagt KU reda ut, men när det gäller strategin kommer det däremot att finnas olika åsikter. Vi i Socialdemokraterna anser att det inte alls är säkert att strategin var rätt. Ibland behöver man markera att det är hit men inte längre.

Vi har nu nivåer där det är akut, och vi har fått ny forskning, nya uppgifter och en ny samstämmighet. Om man hänvisar långt tillbaka i tiden måste man absolut ta med förra året också. Förra året uttryckte EU-kommissionen att man ville se en paus, men inte heller då tog Sverige chansen.

Nu är det en ny situation som är mycket allvarigare än tidigare, och då behöver man dra i nödbromsen för att rädda hållbarheten, möjligheten att

fiska och ekosystemens möjligheter att överleva framöver. Det är därför vi säger att den strategi som statsrådet återkommer till inte behöver vara rätt.

Det är inte alls säkert att mötet hade kommit fram till högre fångstnivåer. Detta kan statsrådet inte säga med absolut säkerhet, utan det är statsrådets tro att det hade varit på det sättet. Man kan inte veta hur det hade blivit om Sverige hade röstat nej eller lagt ned sin röst, som ett annat land gjorde, såvitt vi förstår. Detta hade Sverige också kunnat göra. Det är den ena delen.

Den andra delen är att det inte alls är säkert att det långsiktigt är den rätta strategin att inte dra i nödbromsen. Nästa år kommer ju situationen att vara likadan, och nästa år och nästa år, om inte något statsråd har civilkurage nog att säga: Hit men inte längre.

Vi är övertygade om att vi är där nu, och det är detta som skiljer oss åt. Det är därför vi säger att ett statsråd ibland måste säga: Det som jag ser nu är absurt. Vi är som grodor som kokas. Varje år blir det värre och värre, men vi märker det inte.

Den ryggraden hade behövts på mötet, och det är därför vi är upprörda. Mandatet får dock KU reda ut.

Anf. 55 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Välkommen, statsrådet, och tack för föredragningen!

Jag vill göra en jämförelse. Vi kan jämföra denna situation med en ren och skär budgetförhandling. Vi har numera samstämmighet i EU-nämnden kring att den svenska linjen ska vara restriktiv, och den dialog och transparens som jag upplever finns inom Ekofin är något helt annat. Där återkommer man till EU-nämnden, berättar om sin strategi och får ett aktivt mandat. Det går också att kalla in oss i EU-nämnden till extramöten om förhandlingarna rör på sig.

Jag vill bara dela med mig av denna reflektion och jämförelse. Jag hoppas att man kan ta till sig att detta är ett arbetssätt som man också skulle kunna applicera inom fiskekvotpolitiken.

Anf. 56 DANIEL RIAZAT (V):

Jag vill inte förlänga debatten så mycket. Jag har också tagit upp en rad av dessa frågor inför rådsmötet, när statsrådet var i EU-nämnden. Jag måste säga att detta är beklagligt. Jag förstår ärligt talat inte riktigt logiken från regeringens och statsrådet sida när det kommer till denna fråga.

Jag vill inte gå in på det KU-ärendet som pågår just nu, men jag vet inte riktigt hur man tänker när man sätter lägre mål för att nå högre mål. Att vi generellt i politiken skulle tänka att vi måste sätta låga mål om vi vill uppnå höga mål är en typ av logik som jag inte riktigt kan köpa, inte heller när det kommer till denna fråga. Sverige hade kunnat vara ett föregångsland och visa på det absurda som just nu händer med fiskekvoterna, men man valde att inte göra det. Så enkelt är det för mig.

Vi vet allihop exakt vad som händer med våra hav, med fisken och med havslivet. Samtidigt är vi inte ens beredda att säga stopp. Som Jytte Guteland mycket riktigt sa måste det någon gång vara nog. Men statsrådet valde att inte säga stopp utan hänvisar till att det hade blivit ännu värre om vi inte hade gått med på kvoterna. Det är bara det att det som statsrådet har gått med på är illa. Vi kan tänka på skillnaden mellan överenskommelsen,

som jag skulle säga redan var usel, och det som hade kunnat vara alternativet om det hade blivit lite lägre kvoter.

För havets och fiskarnas överlevnad och för den biologiska mångfalden är statsrådets svar inte tillräckligt, menar jag. Jag vill gärna höra mer, om statsrådet har hunnit reflektera lite mer över frågan under dessa minuter.

Anf. 57 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Ordförande! Vi kan börja med förra året. Jag tycker att vi ska hålla oss till vad det faktiskt handlade om. Det var inget parti i Sveriges riksdag som gick på kommissionens linje. Alla ville att man skulle fortsätta att ha ett småskaligt, riktat fiske efter sill. Jag ser att Rebecka Le Moine skakar på huvudet. Ursäkta mig, det är möjligt att Miljöpartiet sa helt nej, men i övrigt ville alla ha ett småskaligt, riktat fiske efter sill.

Det var inte så att det inte skulle tas upp någon sill eller strömming ur Östersjön, enligt kommissionens förslag. Det enda var att det bara skulle gå till trålarna i bifångstkvoter. Det var detta vi fick mandat att arbeta emot. Vi höll kvoterna nere även förra året, bara så att det blir ordning på den diskussionen.

En stor skillnad från förra året är att Ices i sin bedömning, som vi nog alla är överens om är det bästa tillgängliga vetenskapliga underlaget vi har, konstaterade att bestånden är inom biologiskt säkra gränser nu. Med F-lowerkvoten som vi hamnade på nu är Ices bedömning – inte min eller någon annans – att beståndsutvecklingen kommer att vara positiv genom dessa kvoter. Detta är vad den bästa tillgängliga forskningen nu säger.

Vi hade gärna sett att beståndsåterhämtningen skulle gå ännu snabbare och därför verkat för ännu lägre kvoter, vilket vi gjorde. Men om man tittar på förhandlingarna primärt bland Östersjöländerna kan man utläsa att flera ville ligga inom den vetenskapliga rådgivningens maximala nivå. Det hade inneburit en ökning med 170 procent. Det är självklart helt oacceptabelt.

Nästa steg, som man höll fast vid väldigt länge, var en ökning på 140 procent. Den ökningen var alla andra överens om och höll fast vid. Det är därifrån jag gör antagandet att om vi hade sagt nej till F-lower hade man garanterat gått tillbaka till det som alla var överens om och drev gentemot oss förra gången. Då hade 15 000 ton mer fisk tagits upp ur Östersjön.

Man kan självklart ha teoretiska resonemang om vad som långsiktigt är bäst för att vi ska få en annan syn på hur vi ska hantera fiskekvoter i Östersjön. Om det är att säga nej och att kvoterna ökar eller om det handlar om det som vi har i pipeline nu, det vill säga att vara väldigt aktiva nu när vi ska se över den gemensamma fiskeripolitiken. Hur för vi dialog med den nya kommissionen för att få in ännu bättre indikatorer och bättre frågeställningar till Ices inför rådgivningen? Den kommer att få ett enormt tungt genomslag. I många fall vill vi ju det. Det är forskningen som måste få styra, och då behöver vi fila på det här så att det blir ännu bättre, som vi ser det.

De flesta länder förhåller sig som sagt till det spann som man uttolkat ur Ices rådgivning. De flesta mandat handlar om att vi ska ligga i detta spann, och sedan positionerar man sig inom det.

Vi ville gå lägre, men Sverige har mig veterligen aldrig landat på F-lower, den lägsta punkten, för dessa två bestånd. Det hade varit jättebra om vi hade gjort det tidigare. Då hade vi sparat ganska mycket fisk i

Östersjön i en tid då kvoterna var på en helt annan nivå. Men som i alla andra politiska diskussioner på EU-nivå handlar det om att vi måste få med oss ett flertal över på vår sida. Det arbetet har inletts. Om det hjälper någon här i nämnden kan vi bara konstatera att vi inte kom hela vägen eftersom vi inte nådde fram till vårt önskade resultat. Det betyder att vi måste fortsätta lobbyarbetet och göra det strategiskt på alla möjliga sätt.

2024/25:9
15 november

Anf. 58 ORDFÖRANDEN:

Då simmar vi vidare. Vi tackar för informationen.

Och vi går över till dagordningspunkt 3, Rådets förordning om fastställande av fiskemöjligheter i Atlanten och Nordsjön för 2025 och för vissa djuphavsbestånd för 2025 och 2026.

Anf. 59 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr ordförande! Detta är en diskussionspunkt under rådsmötet och rör fiskemöjligheter dels i EU:s vatten i Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt och Atlanten, dels EU:s fiskemöjligheter på internationellt vatten och i olika tredjeländer som EU har avtal med.

En politisk överenskommelse om förordningsförslaget väntas på jordbruks- och fiskerådsmötet i december. Inför december kommer förslaget också att kompletteras med de kvoter som ännu är utestående. I nuläget saknas förslag på fiskemöjligheter som delas mellan EU, Storbritannien, Norge och andra kuststater eftersom dessa förhandlingar fortfarande pågår.

Enligt kommissionen följer förslaget målsättningarna och principerna i den gemensamma fiskeripolitiken och de fleråriga planerna. För vissa fiskemöjligheter innebär förslaget liksom tidigare år förbud mot riktat fiske och en låg kvot för oundvikliga bifångster. Det gäller till exempel för svaga bestånd som torsk i Kattegatt. För att ytterligare undvika bifångster av torsk föreslås även fortsättningsvis låga fångstnivåer för fiske efter sjötunga, rödspätta och havskräfta i Kattegatt och Skagerrak.

Sedan 2019 innehåller förordningen också en förbudsperiod för fiske efter ål i marina vatten och kustområden. Stängningsperioden har gradvis utökats från tre till sex månader. Den nuvarande stängningsperioden innebär att Östersjöländerna samordnar sina stängningsperioder för att främja ålens vandring ut ur Östersjön. Denna reglering föreslås kvarstå i förslaget.

Regeringen är generellt positiv till kommissionens ansats om att följa målen och principerna i den gemensamma fiskeripolitiken och att fiskemöjligheterna ska fastställas på långsiktigt hållbara nivåer och grundas på bästa tillgängliga vetenskapliga rådgivning från Ices. Regeringen anser att den vetenskapliga rådgivningen även bör gälla fastställande av kvoter som enbart är avsedda för oundvikliga bifångster så att dessa fångster minimeras samtidigt som man undviker ett totalt fiskestopp för arter som har god beståndstatus.

Regeringen anser också att de fleråriga planerna är viktiga verktyg för att uppnå målen i den gemensamma fiskeripolitiken om maximal hållbar avkastning, landningsskyldighet och ekosystemansatsen.

Mot denna bakgrund stöder regeringen kompletterande bevarandeåtgärder i linje med den fleråriga planen för demersala arter i Nordsjön men anser att dessa åtgärder ska vara ändamålsenliga, grundas

på vetenskapliga råd och inte oproportionerligt drabba småskaligt kustnära fiske där man fiskar med passiva redskap.

På samma sätt stöder regeringen en flerartsförvaltning som innebär att man undviker en obalans mellan kvoter som fiskas med samma redskap och införandet av tekniska regleringar för att undvika bifångster.

Vad gäller ål anser regeringen i första hand att EU:s ålförordning bör ses över för att skydda ålen, eftersom ålförordningen täcker hela ålens utbredningsområde. Regeringen kan dock stödja att den nuvarande möjligheten att harmonisera stängningsperioden mellan Östersjöländerna kvarstår för att främja ålens utvandring ur Östersjön.

Jag återkommer förstås till nämnden inför decembermötet när förordningen har kompletterats med de kvoter som förhandlas med tredjeländer.

Anf. 60 ANNA LASSES (C):

Herr ordförande! Jag tackar för redogörelsen.

Nu är texterna väldigt olika. Hade miljö- och jordbruksutskottet fått texten i förväg när de fick den här informationen? Vi har ju fått en jättkort text, och det som lästes upp var något helt annat.

Anf. 61 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för det vi fick höra här och nu.

Lite på samma tema vill jag försäkra mig om att den fråga som vi tog upp i miljö- och jordbruksutskottet och som handlade om kontroller finns med. EU-revisionen hade ju kritik mot hur det fungerar inom framför allt EU vad gäller kontroller. I flera medlemsländer sköter man inte detta ordentligt, och även Sverige fick kritik.

Vi socialdemokrater vill på lämpliga ställen lyfta upp detta så att vi får med att vi vill stärka och effektivisera kontrollerna av det fiske som sker så att vi inte utöver de höga kvoterna också har problem med efterlevnaden. Det tog vi upp på miljö- och jordbruksutskottet, men jag vill gärna höra hur det ligger till för jag hängde inte heller med helt i vad som eventuellt är nytt.

Anf. 62 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Ordförande! Ja, det är skillnad på det utskickade och det jag läste upp. Det beror helt enkelt på att det här är andra året som man lägger till ett slags fördiskussion om fiskefrågorna i ett rådsmöte innan man fattar beslut. Det har man inte gjort tidigare. Men det gör att de underlag vi får kommer väldigt sent.

Vi skulle förstås kunna ha gett bara den information som vi skickat ut, men helst vill vi ju ge så mycket information som möjligt när vi har den. Men det kanske är en björntjänst. Det handlar helt enkelt om att vi befinner oss i ett tidigt skede och att vi kompletterar underlaget i takt med att det kommer mer.

Det kommer dessutom att tas fram ett fakta-PM när vi har ännu mer underlag, och det kommer att hanteras på sedvanligt sätt.

Vad gäller kontrollförordningen är det ett separat spår, men det är oerhört viktigt att vi följer kontrollen. Det var därför vi under det svenska ordförandeskapet förhandlade igenom att det ska ses över och skärpas. Det är absolut en mycket angelägen fråga.

Anf. 63 ORDFÖRANDEN:

Det är det talade ordet som gäller, som ni alla vet. Det är såklart en utmaning för nämnden, men jag förstår också att det är en stor utmaning för departementet när man inte får underlag förrän väldigt sent in på sammanträdet.

Det är den svårighet vi befinner oss i. Även det har granskats i KU upprepade gånger, och man har kommit fram till att det är knepigt. EU-nämnden och Regeringskansliet får i god dialog försöka utveckla de arbetsformer som finns. Vi i nämnden får vid behov kanske ha en diskussion om vilka önskemål vi samfällt i sådana fall skulle förmedla. Men i detta läge får vi konstatera att vi är där vi är.

Anf. 64 DANIEL RIAZAT (V):

Jag vill bara anföra att Vänsterpartiet vill ha ett totalstopp för ålfisket. Nu är jag inte expert på området, men vi vill verka för ett totalförbud för ålfiske inom hela EU och i alla livsstadier under hela året, i linje med Ices rekommendationer.

Den europeiska ålen är en akut hotad art som skulle gynnas av ett totalstopp av allt ålfiske inom hela EU. Vi har alltså en avvikande ståndpunkt på den punkten.

Anf. 65 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Jag tackar ministern för dragningen. Det är välkommet att man informerar om den nya ordningen i ett så pass tidigt stadium, även om det kan vara svårt att hänga med i det talade ordet.

Jag uppfattade att det refererades till ålförordningen. Precis som Vänsterpartiet har vi ett medskick. Det vi vill trycka på är ett totalt fiskestopp för ål i alla livsstadier i hela EU. Vi vill också ha så låga kvoter som möjligt när det gäller framför allt rödspotta och äkta tunga för att minimera bifångster av torsk.

Det kan också komma en mer utförlig avvikande mening senare i processen när vi har mer underlag att ta ställning till.

Vad gäller ålen vill jag också framföra att ett totalt fiskestopp är *ett* sätt att rädda arten. Men det är också viktigt att titta på vilket stort problem vattenkraften innebär. De småskaliga vattenkraftverken maler sönder ålen när de inte är uppdaterade enligt miljölagarna så som de ser ut i dag.

Den paus som Sveriges regering har infört för att kringgå EU:s vattendirektiv är förödande även för ålen. Ska man på riktigt ta sig an att försöka hejda förlusten av ål behöver man också ta in vattenkraftens inverkan.

Vi har alltså en gemensam avvikande mening tillsammans med Vänsterpartiet.

Anf. 66 ORDFÖRANDEN:

Jag uppfattar att det Rebecca Le Moine säger är additivt till det som sagts av Daniel Riazat och att det är en gemensam avvikande ståndpunkt. Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en sådan avvikande mening.

Nästa är dagordningspunkt 4, Rådets förordning om fastställande för 2025 av fiskemöjligheter i Medelhavet och Svarta havet.

Anf. 67 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

På rådsmötet kommer medlemsstaterna precis som förra året att få tillfälle att i ett tidigt skede diskutera kommissionens förslag om fiskemöjligheter för Medelhavet och Svarta havet för 2025. Syftet med diskussionen är att underlätta de kommande förhandlingarna inför och under decemberrådet. Målsättningen är att rådet ska nå en politisk överenskommelse vid rådsmötet i december.

Jag vill understryka att regeringen generellt anser att det alltid är angeläget att nå målen om maximal hållbar avkastning vid all förhandling om kvoter och fiskemöjligheter. Det är också lika viktigt att den gemensamma fiskeripolitikens mål om landningsskyldighet möjliggörs samt att den vetenskapliga rådgivningen och försiktighetsansatsen utgör grunden för besluten.

Mot denna bakgrund har regeringen inga invändningar mot att ordförandeskapet redan nu inbjuder medlemsstaterna till en tidig diskussion.

Anf. 68 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går till dagordningspunkt 5, Marknadssituationen, särskilt efter invasionen av Ukraina.

Anf. 69 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Vid rådsmötet kommer kommissionen att informera om situationen på jordbruksmarknaderna följt av en diskussion. Situationen på jordbruksmarknaderna har stabiliserats efter den senaste tidens geopolitiska kriser.

Under det senaste året har priserna för många insatsvaror sjunkit. Samtidigt kvarstår vissa produktionskostnader på en högre nivå jämfört med tidigare. Den kostnadspost som påverkar mest negativt är det högre ränteläget jämfört med tidigare.

Framtidstron bland lantbrukarna är relativt god. Ett skäl är en förväntan om lägre räntenivåer samtidigt som priserna på jordbruksråvaror är relativt goda. Under perioden augusti 2023 till augusti 2024 ökade priserna på jordbruksråvaror med cirka 4 procent. Framför allt ser det något mer positivt ut på animaliesidan.

Inom EU har påverkan från väder i form av torka och översvämningar samt strukturella överskott i vissa sektorer inneburit utmaningar för många jordbrukare.

Regeringen är positiv till att ordförandeskapet lyfter upp frågan om marknadssituationen på rådet. Det är värdefullt att återkommande tydliggöra situationen på jordbruksmarknaderna.

Regeringen anser att det är viktigt att eventuella förslag från kommissionen eller medlemsstaterna för att möta utmaningarna på jordbruksmarknaderna belyses på ett transparent sätt.

Regeringen är vidare positiv till de åtgärder som genomförs för att underlätta för Ukrainas export av spannmål och oljeväxter och därigenom främja dess jordbruk.

Mot bakgrund av att regeringen driver en budgetrestriktiv linje är det viktigt att säkerställa att eventuella förslag som kommissionen presenterar

Anf. 70 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Vi vill som vanligt påminna om situationen när det gäller att få ut ukrainskt utsäde.

Vi tycker att det är viktigt att hålla i den frågan eftersom det har så stor betydelse för ekonomin för Ukraina, motståndskraften för Ukraina och för den globala situationen. Det handlar om matpriser och möjligheten att hjälpa till globalt för att motverka hunger.

Där tror vi att det har en väldigt stor påverkan att det är möjligt för Ukraina att exportera och att det inte möter stort motstånd i EU i stället för att man har en förståelse och försöker att hjälpa till.

Vi vet att situationen tär mer på grannländer i takt med kriget. Jag tänker bland annat på de protester som var i Polen, en del kontroverser mellan våra lantbrukare i unionen och den solidaritet det innebär att hjälpa Ukraina att klara av exporten.

Ibland tänker i varje fall vi socialdemokrater på detta som en del i motståndskraften mot Ryssland. Vi vill påpeka det och hålla i den frågan. Vi ser gärna att statsrådet hela tiden har det färskt med sig.

Anf. 71 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Jag kan bara understryka vikten av det. Om man tittar på de konflikter som tidigare var i primärt de närmast angränsande länderna ser vi nu att fröerna går lite mer till länder som har ett större behov. Det är relativt lugnt där just nu.

Vad gäller solidaritetskorrider och att vi ser till att spannmål kan komma ut är det också ständigt centralt att säkerställa att så sker. Det kan gå upp och ned väldigt snabbt. Just nu verkar det fungera. Men det är såklart sådant som vi ständigt behöver ha ögonen på. Tack för medskicket.

Anf. 72 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till Övriga frågor. Har vi några sådana?

Anf. 73 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Det finns inga sådana.

Anf. 74 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar landsbygdsministern med medarbetare så hemskt mycket för deras deltagande här i dag.

§ 3 Utrikesfrågor

Utrikesminister Maria Malmer Stenergard

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 14 oktober 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor den 18 november 2024

Anf. 75 ORDFÖRANDEN:

Vi har med oss hennes excellens utrikesminister Maria Malmer Stenergard.

Vi börjar rådsdagordningen med en återrapport.

Anf. 76 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

EU-nämnden har mottagit skriftlig återrapportering från mötet den 14 oktober. Jag har ingenting att tillägga.

Anf. 77 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går vidare in på rådsdagordningens punkt 3, Aktuella frågor.

Anf. 78 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Ordförande! Rådets nästa möte hålls den 18 november i Bryssel. På dagordningen står fem diskussionspunkter. Det är Rysslands aggression mot Ukraina, Georgien, relationen mellan EU och USA, situationen i Mellanöstern och Afrikas horn. Det förväntas inga aktuella frågor.

Jag inleder med dagordningspunkt 4, Rysslands aggression mot Ukraina. Det är den första diskussionspunkten. Utfallet av det amerikanska valet kommer att innebära ovisshet en tid framöver. Det blir därför särskilt viktigt för Sverige och EU att ta ansvar för den egna säkerheten inte minst genom att upprätthålla ett starkt stöd till Ukraina.

Ukraina närmar sig en tredje vinter under fullskaligt krig, en vinter som riskerar att bli den svåraste hittills. Rysslands fortsatta brutala anfällskrig drabbar civilbefolkningen hårt, och de riktade attackerna mot Ukrainas energisystem riskerar att förvärra den humanitära situationen ytterligare.

När jag nyligen besökte Odessa presenterade jag tillsammans med mina nordisk-baltiska kollegor ett gemensamt vinterpaket för att stödja Ukrainas energisystem. Stödet syftar till att avhjälpa Ukrainas akuta behov av att reparera skadade energisystem och ersätta förstörd energi-produktion.

Sverige har sammanlagt bidragit med närmare 1 miljard kronor till Ukraina inför den kommande vintern. Regeringen verkar för att EU ska bidra med ytterligare stödåtgärder. Den plan för energistöd som EU har utarbetat motsvarar drygt en fjärdedel av Ukrainas beräknade energibehov under perioden. Det är samtidigt positivt att EU:s elnätoperatörer nyligen meddelat ökad exportkapacitet till Ukraina och Moldavien inför vintern.

Sverige är pådrivande för att EU ska leverera det omfattande och förutsägbara militära stöd som Ukraina behöver och verkställighet av utbetalningar genom den europeiska fredsfaciliteten. Regeringen ser positivt på det förslag som har lagts fram angående frivillig finansiering inom EPF för att komma runt delar av blockeringarna av instrumentet.

Regeringen välkomnar också att medlemsstaterna har förlängt mandatet för utbildningsinsatsen Eumam med två år samt möjliggjort informationsdelning med Natos militära stödsats för Ukraina.

Med hänsyn till Ukrainas akuta finansieringsbehov är det ett stort framsteg att EU:s medlemsstater enades kring ett beslut om genomförande av EU:s del av G7-överenskommelsen om att använda avkastningen från de frysta ryska tillgångarna för att ställa ut ett extraordinärt makrofinansierat lån till Ukraina.

Det amerikanska beskedet om ett bidrag på 20 miljarder dollar innebär också att G7 deltar med full kraft och att de finansiella riskerna för EU:s budget minskar. Det är fortsatt viktigt att ett beslut kan nås om att förlänga perioden för frysen av tillgångarna till 36 månader för att minska belastningen på EU-budgeten.

Regeringen kommer att fortsätta att verka för att öka trycket mot Ryssland och Belarus genom fler och mer effektiva sanktioner. Vi ser fram emot ett ambitiöst sanktionspaket under det polska ordförandeskapet med ytterligare åtgärder mot framför allt skuggflottan och ryska energiinkomster.

Regeringen arbetar aktivt inför kommande paket för att inkludera åtgärder om förbud mot bunkring av fartyg i skuggflottan och förbud mot tillfällig lagring av rysk olja i EU:s hamnar.

Vi vill också se ytterligare åtgärder mot kringgående via tredjeland och annat agerande som möjliggör Rysslands krig. Här är Kinas roll särskilt betydande.

Enligt den rapport som regeringen har beställt av Konjunkturinstitutet och som Östekonomiska Institutet vid Handelshögskolan tagit fram är rysk ekonomi svagare än vad officiella siffror antyder. Det är viktigt att vi bemöter rysk desinformation om styrkan i Rysslands ekonomi och vidtar ytterligare ekonomiska åtgärder för att begränsa Rysslands inkomster och förmåga att föra krig.

Regeringen har tillsammans med ett antal likasinnade medlemsstater initierat ett förslag som att införa breda importtullar på ryska varor. Sverige driver nu på tillsammans med likasinnade för att kommissionen ska gå vidare med detta förslag.

Förra månaden togs ett steg i rätt riktning när Europeiska rådet i sina slutsatser åter bekräftade viljan att införa sanktioner och importtullar för ryska och belarusiska jordbruksprodukter. Det är värt att understryka att förslaget inte ska påverka transiteringen av produkter till utvecklingsländer.

Med anledning av att nordkoreansk trupp är på plats i Ryssland för att delta i den ryska aggressionen har vi tillsammans med våra EU- och Natopartner fördömt det fördjupade militära samarbetet mellan Ryssland och Nordkorea där Nordkorea på ett farligt sätt bistår Rysslands aggression mot Ukraina, något som riskerar att få konsekvenser också på Koreahalvön. Rysslands aggression strider mot folkrätten, och andra stater inklusive Nordkorea har en skyldighet att inte medverka i den.

Ukraina fortsätter att göra imponerande reformframsteg trots Rysslands fullskaliga invasion. Detta bekräftades av kommissionens årliga utvidgningsrapport som presenterades den 30 oktober i år. Vi verkar nu för att konkreta steg ska tas i anslutningsförhandlingarna med öppning av

minst två förhandlingskluster för både Ukraina och Moldavien under Polens EU-ordförandeskap våren 2025.

Avslutningsvis stöder vi Ukrainas diplomatiska ansträngningar för att nå en hållbar och rättvis fred baserad på folkrätten med full respekt för Ukrainas territoriella integritet och suveränitet. Vi fortsätter att stödja Ukrainas fredsformel. När och i sådana fall hur eventuella förhandlingar ska inledas är ett beslut som ligger helt hos Ukraina. Sverige är även stödjande till Ukrainas segerplan och kommer att verka för att bidra till genomförandet.

Anf. 79 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag ska försöka att komplettera med frågor som kanske inte helt täcks upp av utrikesministerns föredragning och informationen som gavs i utrikesutskottet i går och det vi sitter med nu.

Det första jag vill säga är att EU verkligen står inför ett vägskäl nu när det handlar om hur EU:s ledare och utrikesministrar ska kunna hålla samman i stödet till Ukraina. Vi vet inte än hur den amerikanska administrationen kommer att agera, men det kommer varje dag oroande signaler från den tillträdande presidenten om stödet till Ukraina. Ukraina har också varit väldigt tydligt med att man är i stort behov av fortsatt stöd för att kunna vinna kriget.

Detta är min första fråga: Hur agerar den svenska utrikesministern i relation till andra utrikesministrar för att försäkra sig om att EU kan samlas i att hålla samman i stödet till Ukraina?

En del handlar om det mycket viktiga som också utrikesministern säger här: En fred i Ukraina måste vara på Ukrainas initiativ och enligt Ukrainas hävd. När nationella parlament i EU-kretsen möttes var detta en sådan sak som inte fick gehör hos en majoritet av ledamöterna, framför allt de från EPP, Patriots och ECR. Vi från den svenska delegationen hade lagt ett sådant förslag på bordet och röstade naturligtvis för det. Men tyvärr vann det inte gehör i det som blev en contribution, som det heter. Det skulle vara intressant att höra hur det där ser ut i kretsen av utrikesministrar, för jag tyckte själv att det var väldigt olyckligt och svajigt.

Den andra frågan handlar om att se till att få stopp på kringgåendet av sanktioner. Här är utrikesministern tydlig med att Sverige vill att fler sanktioner ska komma på plats och att det är viktigt att få stopp på kringgåendet av sanktionerna. Men hur stark blir utrikesministerns röst i detta med tanke på att Sverige är ett av få EU-länder som ännu inte har väckt ett enda åtal för brott mot avtal när det gäller sanktionerna mot Ryssland? Det har många andra EU-länder gjort på respektive hemmaplan och visat att varje land har en skyldighet att arbeta för att upprätthålla sanktionerna och göra det på hemmaplan. Men Sverige är ett av få EU-länder som inte gör det.

Utrikesministern får gärna säga någonting om hur det påverkar den svenska rösten i kretsen av utrikesministrar när det gäller att driva på för detta.

Anf. 80 DANIEL RIAZAT (V):

Jag har en kort fråga. Vänsterpartiet har lyft upp frågan i EU-parlamentet om att arbeta för att stoppa den ryska skuggflottan i Östersjön, som jag också hörde statsrådet prata om. Parlamentet ska anta – eller

kanske redan har antagit – en resolution. Jag minns inte om det var i går eller om det är på torsdag i nästa vecka som man ska anta en sådan resolution.

Jag undrar om regeringspartierna instämmer i att vi behöver göra just detta, alltså samarbeta om att stoppa den ryska skuggflottan. Kommer man att stötta ett sådant initiativ och en sådan resolution?

Anf. 81 ANNA LASSES (C):

Ordförande! Jag har egentligen två starka medskick till utrikesministern, och de är på samma tema som Matilda Ernkrans lyfte tidigare.

Det första handlar om att Sverige nu verkligen måste fortsätta att vara än mer aktivt, i synnerhet med tanke på det oroliga läge som vi nu kommer att hamna i med en ny ledning för USA. Det gäller just att våga gå före och att framför allt inte backa, helt enkelt. Det är mer av ett medskick.

Det gäller även sanktionerna. Man kan konstatera att det tar lång tid. Jag vet att det pågår utredningar och att det finns lagförslag, men vi kan konstatera att det tar väldigt lång tid att få till åtgärder för att kunna komma åt de här fallen med brott mot sanktionerna i Sverige. Där behöver vi verkligen vara på tårna, visa att vi kan vara en god förebild. Om man kunde skynda på den processen vore det bra.

Anf. 82 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Jag kan bara instämma i det som Matilda Ernkrans för fram, det vill säga hur angeläget det är att vi arbetar på alla sätt och på alla plan för att stärka stödet till Ukraina. Precis som Matilda Ernkrans säger finns det stor ovisshet när det gäller stödet från USA i och med resultatet av det amerikanska valet. Det är som sagt oklart, och vi vet inte hur det kommer att falla ut.

Men jag och regeringen är övertygade om att om Europa förmår visa ett än starkare stöd för Ukraina skapar det också incitament för USA att fortsätta att stötta Ukraina. Därför ser vi det vår skyldighet att oavsett hur USA agerar säkerställa att så många partner som möjligt i Europa men också globalt stöttar Ukraina på alla sätt som går.

Som jag nämnde är Rysslands ekonomi mycket ansträngd. Vi behöver öka kapaciteten hos Ukraina här och nu, skulle jag säga, för att kunna stå emot den ryska aggressionen och hamna i ett så bra förhandlingsläge som möjligt den dag som Ukraina vill inleda en fredsprocess.

Sverige har varit glasklart med att det är på Ukrainas villkor som en eventuell förhandling ska ske, och det vill jag fortsätta att framhålla. Men jag menar att det är vår skyldighet att se till att Ukraina den dag det eventuellt är aktuellt kan förhandla utifrån bästa möjliga förmåga.

När det gäller frågan om sanktioner ser regeringen allvarligt på att sanktioner kringgås. Vi arbetar aktivt både nationellt och gemensamt på EU-nivå för att säkerställa efterlevnaden av sanktionerna. Bland annat föreslår vi och driver på för ytterligare åtgärder i sanktionspaketet som syftar till att täppa till kryphål och motverka kringgåenden. Ett flertal av de förslag som Sverige har initierat har också införlivats i sanktionerna, till exempel åtgärder som riktar sig mot skuggflottan och rysk export av naturgas.

Utöver att vara pådrivande för ytterligare åtgärder i sanktionspaketen arbetar regeringen kontinuerligt för att stärka det nationella genomförandet av sanktionerna. Som en del i det arbetet gav regeringen i maj ett antal myndigheter i uppdrag att stärka arbetet med att säkerställa efterlevnaden av internationella sanktioner. Syftet är att myndigheternas arbete ska effektiviseras i samverkan och motverka sanktionsbrott. Detta uppdrag ska redovisas i januari, och det ser jag mycket fram emot.

Vi ser också parallellt över den straffrättsliga lagstiftningen på området. Utredningen överlämnade sitt betänkande i juni och föreslår bland annat en ny sanktionslag i svensk rätt. Utredningens förslag har varit på remiss, och regeringen analyserar remissvaren i vanlig ordning. Utredningen föreslår att lagstiftningen ska träda i kraft redan i sommar, och den innebär både en utvidgning av det straffbara området och skärpta straff.

När det gäller den ryska skuggflottan mer specifikt måste vi först och främst konstatera att Sverige har varit pådrivande för att få med tydliga åtgärder mot denna flotta och mot LNG i det 14:e sanktionspaketet. Våra ansträngningar för detta hörsammades inom EU, och nu har vi också konkreta verktyg på plats för att bekämpa den ryska skuggflottan.

Vi vet att det också har mycket tydlig effekt när vi lyckas lista ett fartyg. Därför jobbar vi hela tiden för att samla in bevisning för att kunna lista ytterligare fartyg. Detta är ett område som Sverige är behjälpligt på.

Det här är ett omfattande och mycket komplicerat problem. Vi arbetar med frågan i flera spår inom EU och även tillsammans med nordisk-baltiska likasinnade. Vi arbetar som sagt också för att identifiera och inkludera fler fartyg ur skuggflottan. Det är ett problem att de flaggar om och att det finns flaggstater som är mindre nogräknade. Vi har också hela tiden en skyldighet att arbeta gentemot dessa stater för att de ska efterleva sanktionerna.

Jag tror att jag därmed har svarat på alla frågor.

Anf. 83 LARS WISTEDT (SD):

Herr ordförande! Tack så mycket, utrikesministern, för det tydliga stödet för Ukraina i dess kamp!

Jag skulle vilja komma tillbaka till det jag nämnde om det plötsliga nordkoreanska deltagandet på rysk sida, som man kan se som en väldigt tydlig eskalation. Vi kan bara jämföra med hur det hade varit om det hade handlat om ett svenskt, franskt eller tyskt frivilligförband som hade dykt upp i Ukraina. Då hade det nog blivit liv i luckan på andra sidan!

Även om 10 000 kanske kan tyckas vara en styrka av begränsad omfattning i ett krig där man kanske har 1 200–1 300 skadade och döda per dag kan man nog se det här som att Ryssland lite grann testar EU:s och Natos reaktioner för att se vad det blir. Vi kan nog utgå ifrån att det kommer mer av den här varan både när det gäller materiel och personal.

Därför anser vi, och det vill vi skicka med statsrådet, att det gäller att nu både officiellt och inofficiellt göra starka påtryckningar på England, Tyskland och inte minst USA från unionens sida att släppa begränsningarna för långräckviddiga bekämpningssystem.

Ukraina slåss för sin överlevnad, som vi alla vet. De ska inte behöva slåss med ena handen bakbunden. Ryssland har inga som helst sådana här

restriktioner, utan de bekämpar såväl militära som, framför allt, civila mål över hela landet. Det här kan inte få fortgå.

Ukraina slåss för livet, och detta måste återspeglas också i vårt stöd till Ukraina. Fördömanden är nog bra, men det behövs mer och mer praktiskt. Mer pang än ord, kanske!

2024/25:9
15 november

Anf. 84 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag tackar utrikesministern, och jag uppskattar det stöd som regeringen visar för Ukraina. Jag uppskattar också att man skriver ut rättsligt stöd i den svenska ståndpunkten. Det leder mig in på den fråga som jag ofta tar upp. Det handlar om ekocid, och jag vet att ni är bekanta med det och kanske något trötta på att höra mig ställa de här frågorna.

Men Ukraina och president Zelenskyj har själva efterfrågat stöd just för att ställa Ryssland till svars för alla de skador landet har orsakat när man också ger sig på den gröna infrastrukturen och förgiftar jordar och minerar mark. Nova Kachovka är ett talande exempel på hur Ryssland ger sig på den gröna infrastrukturen.

Nu ligger frågan om en internationell ekocidlag i ett annat läge eftersom tre nationer officiellt har lyft frågan om att inkludera ekocid som det femte brottet i Romstadgan. Därmed pågår nu en process där alla medlemsländer som ingår i Romstadgan har möjlighet att delta i arbetsgrupper.

Mig veterligen ingår inte Sverige på något sätt i de här arbetsgrupperna. Ett möte har redan hållits. Därför vill jag veta om det finns information om detta som kan delges när det gäller om Sverige har för avsikt att vara aktivt i dessa medlemsgrupper. Jag har uppfattat att det även finns ett brett stöd i frågan från den svenska riksdagen. Annars är det en uppmaning till utrikesministern att Sverige kan vara aktivt i denna process nu när den pågår.

Anf. 85 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag vill bara vara väldigt tydlig med att vi naturligtvis ger fullt stöd till regeringen när det gäller att se till att Sverige och EU kan upprätthålla ett starkt och starkare stöd till Ukraina. Det gäller också att det är på Ukrainas villkor som eventuella förhandlingar ska ske. Jag bär dock som sagt på en viss oro med tanke på det som vi mötte när nationella parlament i EU-kretsen träffades. Men vi ger alltså ett starkt stöd till regeringen i detta.

Den fråga jag ställde som handlar om hur Sverige nationellt agerar när det gäller att få stopp på kringgåendet av sanktionerna är en nationell fråga, så det var mer ett uttryck för att vi tycker att Sverige kan göra mer här.

När det gäller långräckviddiga vapen, som har lyfts upp här, har vi gett stöd till den svenska linjen. Vi kommer kanske att ställa någon följdfråga men har tänkt göra det till försvarsministern senare.

Jag vill ändå ställa en ytterligare fråga. Statsrådet nämnde fortsatt stöd när det gäller utvidgningen för Ukraina och Moldavien. Jag besökte Ukraina för några veckor sedan och fick starka medskick om Ukrainas vilja att fortsätta sin EU-integrering. Men oavsett vilka jag mötte fick jag också medskick om att EU verkligen måste se till att Ukraina gör det jobb som behöver göras för att kunna bli EU-medlem. Människor dör faktiskt

där varje dag för sin demokrati, och Ukraina vill inte hamna i en situation efter kriget där det visar sig att EU har varit lite för snälla mot Ukraina och att man därför inte har den fullvärdiga demokrati som människor dött vid fronten för.

Mitt medskick till utrikesministern är att upprätthålla ett starkt engagemang för att Ukraina ska göra de reformer som krävs för att så småningom kunna bli EU-medlem.

Jag vill också fråga utrikesministern – det gränsar kanske till biståndsministrarnas område – på vilket sätt Sverige kan ge stöd till dem i Ukraina som ska föra förhandlingarna framåt för Ukrainas räkning. Också där är det ju tunt på grund av kriget. De allra flesta är ju vid fronten. Männen och andra har skickats till fronten. Det är alltså ganska tunt i civilsamhällesorganisationer, på departement och annat på personer som ska förhandla för Ukrainas räkning och se till att man får med allt det viktiga i de reformer som behöver göras. På vilket sätt kan Sverige stödja i detta?

Anf. 86 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Jag vill tacka för många bra frågor.

När det gäller Nordkorea är vi naturligtvis oerhört bekymrade över denna eskalering som det faktiskt innebär att nordkoreansk trupp har anslutit på marken i Ryssland. Vi har framfört vårt starka fördömande av Rysslands aggression och dess påverkan på europeisk säkerhet. Tillsammans med våra partner i EU har vi också gemensamt fördömt det fördjupade militära samarbetet mellan Ryssland och Nordkorea. Vi känner ännu inte till det exakta innehållet i det avtal som slutits. Men det är oerhört bekymmersamt.

När det gäller långräckviddiga vapen har Sverige tidigt varit tydligt med att vi inte ser några andra begränsningar för det svenska materiel som donerats till Ukraina än att det ska användas i enlighet med folkrätten och att Ukrainas rätt till försvar också innebär en rätt att rikta sig mot ryskt territorium. Det vill säga att det inte finns någon begränsning till ukrainskt territorium.

Men samtidigt som vi framhåller att Ukraina måste få mer stöd som får ett avgörande inflytande på deras förmåga till krigföring har vi också en respekt för de val som respektive land gör i samband med att de donerar militärt materiel.

Rebecka Le Moine ställde en fråga om ekocid. Jag är inte alls trött på den frågan. Den är högst relevant. Ansvarsutkrävande för de brott som begåtts i Ukraina i samband med den ryska aggressionen är av hög prioritet för regeringen, inklusive ansvarsutkrävande för miljörelaterade brott. Stora ansträngningar görs, som vi har sagt tidigare, för att kartlägga miljöförstöring till följd av kriget i syfte att utreda brott men också för att kunna kvantifiera skadorna, hantera dem och begära skadestånd.

Det pågår olika processer. Vi välkomnar dem. Att inrätta brottet ekocid genom tillägg i Romstadgan är ett innovativt förslag och en del i en viktig debatt om hur vi ska kunna komma till rätta med storskalig förstöring av jordens ekosystem. Samtidigt krävs det, som jag har framhållit tidigare, en bred samsyn. Men vi är absolut beredda att diskutera vidare om den här frågan.

När det gäller mötet med arbetsgruppen ber jag däremot att få återkomma. Jag har inte detaljerna där.

Matilda Ernkrans ställde frågor om stödet för Ukrainas EU-närmande. Ukraina fortsätter att göra betydande framsteg. Jag har varit väldigt imponerad när jag själv har besökt Ukraina. Samtidigt som man kämpar för att vinna kriget mot Ryssland gör man också omfattande reformer för att kunna närma sig ett EU-medlemskap.

Regeringen gör många konkreta saker på området. Vi har tillsammans med våra kollegor i NB8 tagit initiativ till en högnivågrupp för att stödja Ukraina under EU-anslutningsprocessen. Där tillhandahåller vi experter som utgör just stöd för att man ska kunna anpassa sig till ett närmande.

Det är också viktigt att framhålla, när det gäller det som vi kontinuerligt gör från svensk sida, att det ska vara ett meritbaserat system, och man ska leva upp till kraven för ett EU-medlemskap för att det ska beviljas.

Anf. 87 MARKUS SELIN (S):

Ordförande! Tack, utrikesministern, för fyllig redogörelse och för svar på frågorna! Jag tänkte följa upp. Det blir lite kopia på tidigare frågor och svar.

När det gäller långräckviddiga vapen hade jag förmånen att ställa just denna fråga till utrikesministern fredagen den 11 oktober, och jag fick ett svar. Men jag vill ändå följa upp. Det gäller återigen den positionering som den nuvarande regeringen gör. Vi socialdemokrater hoppas få se Jas 39 Gripen i Ukraina förr eller senare. Precis som jag sa i oktober är Jas 39 Gripen bokstavligen ett långräckviddigt vapen. Man kan flyga härifrån till Milano och tillbaka. Om flygplanen står i Ukraina kan vi lätt med hjälp av lite geografi och fantasi tänka vad man kan åstadkomma med dessa potentiella vapen.

Min första fråga gäller Jas 39 Gripen som långräckviddigt vapen. Har regeringen och utrikesministern en mental och etisk förberedelse? Med respekt för vad utrikesministern har svarat tidigare undrar jag om regeringen och utrikesministern har ett svar på om Jas kan användas obehindrat när de väl är i Ukraina, vilket vi hoppas. Har vi redan i dag svaren på plats att när Jas 39 Gripen finns där får de användas fritt av det tappra folket i Ukraina? Jag hoppas att jag var tydlig.

Min andra fråga skulle kunna placeras senare. USA kommer senare på dagordningen, men den här frågan går precis mellan den här dagordningspunkten och EU:s relation till USA, som är en senare dagordningspunkt. Men jag ställer frågan nu, eftersom jag upplever att den passar ganska bra här.

Det går väldigt fort just nu. Vi har tidigare nämnt exempelvis koreanska soldater i slaget mot Ukraina. Vi har också en tillträdande president i USA som har sagt att han ska avsluta kriget innan han tillträder. Det blixtbelyser att när vi träffas nästa gång kan det ha hänt väldigt mycket på den fronten.

Hur agerar utrikesministern, och hur avser regeringen att verka om USA, som medieuppgifter nu gör gällande, kommer att mer eller mindre eliminera eller radera allt stöd till Ukraina pekuniärt, ekonomiskt? Vad är utrikesministerns plan just nu för att få andra och fler att ”steppa upp” och ersätta, eller mer än så, det stöd som potentiellt kan försvinna med en ny president i USA?

Anf. 88 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Tack, Markus Selin, för de båda frågorna!

Vi har haft diskussionen om Jas 39 Gripen tidigare. Precis som jag har sagt har införandet av F-16 kommit en bit på vägen och utgör huvudalternativet för Ukraina just nu. Partner inom Air Force Capability Coalition har varit tydliga med att införandet av två nya stridsflygsystem samtidigt inte är önskvärt. Införandet av ett nytt stridsflygsystem i Ukraina kräver också omfattande förberedelser.

Vi har en löpande dialog med Ukraina om former för militärt stöd. Jag var nyligen med i diskussioner med president Zelenskyj om detta på Island. Naturligtvis ingår också frågan om luftförsvarsförmågor.

Det finns fortfarande ett intresse för Jas 39 Gripen. Regeringen fortsätter arbetet med att möjliggöra för ett eventuellt bidrag i ett senare skede. Men något beslut om att bidra med Gripen finns inte. Därmed har jag inte svar på de hypotetiska frågor som Markus Selin ställde.

Det här är inte heller en fråga som vi bedömer kommer att komma upp på FAC på måndag. Men det är möjligt att ytterligare frågor kan riktas till försvarsministern när han kommer.

Den andra frågan uppfattar jag som samma som Matilda Ernkrans ställde i sin inledande fråga. Jag hänvisar till det svar jag gav där.

Anf. 89 MARKUS SELIN (S):

Matilda Ernkrans ställde en tydlig fråga och flera andra bra frågor. Men jag undrar om strategierna här och nu. Jag förstod att det är en ögonblicksbild. Jag frågar efter strategierna i nuläget och önskat läge från utrikesministern och regeringen. Ser utrikesministern hinder?

Jag förstår kartan, med 27 länder i EU och liknande. Men jag sträcker mig lite längre än Matildas fråga och spetsar till den. Är det bra så här? Ska vi vänta och se, eller finns det något progressivt, framtåtlutat arbete för att se till att vi inte hamnar där vi inte vill hamna? Det är min egentliga fråga.

Jag förstår var vi är nu och vad som kan hända. Men finns det något framåtriktat arbete och några strategier? Det var det som doldes i mitt val av ordet strategier.

Anf. 90 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Jag skulle säga att regeringen jobbar dag och natt för att öka stödet till Ukraina. Som jag svarade på Matilda Ernkrans inledande fråga vet vi inte vad som kommer att hända med det amerikanska stödet. Därför jobbar vi både i dialog med USA och i dialog med övriga EU-medlemsländer. Men vi jobbar också med globala partner, vars stöd också är helt avgörande, för att försöka öka stödet.

Jag menar att det är helt nödvändigt att stödet ökas här och nu för att Ukraina ska kunna vinna det här kriget. Det är vår uttalade främsta prioritering på det utrikespolitiska området de kommande åren.

Vi jobbar också mycket intensivt både på UD och i Statsrådsberedningen med olika strategier för olika områden när det gäller resultatet av det amerikanska valet. I det ingår naturligtvis alla möjliga sätt för att kunna öka stödet till Ukraina. Jag kan försäkra ledamoten att det är vår allra mest prioriterade uppgift just nu.

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Georgien.

Anf. 92 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Regeringen ser med stor oro på de oegentligheter som rapporterats av valobservatörsinsatsen från Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa i samband med valet i Georgien. Det finns indikationer på att valet präglades av hot och påtryckningar på väljare och en mycket ojämn spelplan till regeringspartiets förmån.

Europeiska rådet betonade vikten av fria och rättvisa val i sina slutsatser om Georgien i oktober. Regeringen anser att EU nu bör kräva en trovärdig, transparent och oberoende utredning av de oegentligheter som har rapporterats. Det skulle bidra till en politisk process som kan återupprätta den georgiska allmänhetens förtroende för valprocessen och säkerställa folkets demokratiska rätt till fria och rättvisa val.

Den georgiska oppositionen har beslutat att avstå från sina platser i parlamentet, och demonstrationer har genomförts. Regeringen följer noga utvecklingen i landet.

Rapporten om valoegentligheter är en del av en oroande utveckling som har ägt rum under en längre tid. Det senaste året har den georgiska regeringen fört en politik som urholkar demokrati och mänskliga rättigheter. I våras antogs under stora protester en lag som kräver att civilsamhällesorganisationer som får mer än 20 procent av sin finansiering från utlandet ska registreras som utländska agenter. Och under hösten har ett lagpaket antagits om familjevårderingar som inskränker mänskliga fri- och rättigheter för den georgiska befolkningen, bland annat hbtqi-personer.

Dessa lagar behöver upphävas om Georgien vill uppnå sitt uttalade mål om att närma sig EU. I kommissionens utvidgningsrapport, som publicerades i slutet av oktober, bekräftades än en gång att den georgiska regeringens agerande har lett till att landets EU-anslutningsprocess i praktiken avstannat och att någon förhandlingsöppning inte är aktuell om Georgien inte byter kurs.

Det är därför av yttersta vikt att EU stöder de europeiskt sinnade krafterna i Georgien, inte minst civilsamhället. Sverige har under 2024 ökat stödet till civilsamhället med 25 miljoner kronor. Som en konsekvens av den demokratiska tillbakagången har regeringen också beslutat att ge Sida i uppdrag att pausa de kvarvarande direkta myndighetssamarbetena med Georgien.

EU bör lägga om sitt stöd på motsvarande sätt och öka sitt stöd till det georgiska civilsamhället. EU bör också signalera att ytterligare åtgärder kan bli aktuella, inte minst om regeringen skulle ta till våld mot fredliga demonstrationer.

Anf. 93 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det är verkligen en djupt oroande utveckling i Georgien. Regeringen skulle kunna vara tydligare och faktiskt säga att det inte var ett fritt och rättvist val som genomfördes där.

Jag vill ställa några frågor om när regeringen är beredd att driva på för att det vidtas ytterligare åtgärder gentemot Georgien. Förbereder regeringen några åtgärder att driva fram i EU-kretsen?

Vi hade Georgien uppe på dagordningen i EU-nämnden så sent som i juni, och redan då fanns det i EU-kretsen ett optionspapper med möjliga åtgärder som EU och dess medlemsstater kan vidta omedelbart men också framöver om situationen skulle förvärras. Det sa Sveriges dåvarande utrikesminister. Sveriges dåvarande utrikesminister sa även att man välkomnade optionspapperet och att man skulle se hur utvecklingen blev. Fler åtgärder kunde bli aktuella om situationen förvärrades, inte minst kopplat till parlamentsvalet som nu har genomförts. Jag vill alltså fråga hur utrikesministern följer upp detta.

Är det nya åtgärder planerade? Vilka, i så fall? Det kan ju finnas flera att nämna – till exempel har vi viseringsfrihet till Georgien. Jag kan inte bedöma om det är en god eller dålig idé, men det skulle man kanske kunna titta på.

Nu har valet varit, och det gick inte i rätt riktning. Planeras några nya åtgärder utifrån uppföljningen av det samråd som var i juni med EU-nämnden?

Anf. 94 ORDFÖRANDEN:

Jag har själv en fråga till utrikesministern. Jag tillbringade måndagen på plats i Tbilisi. Det var en mycket berörande resa, måste jag säga. Det är väldigt tydligt att det finns en stor uppskattning för alla signaler från EU och EU-länder. Inte minst markerades stor uppskattning för den svenska hållningen när det kommer till det som sagts av statsministern men också de åtgärder som vidtagits vad gäller stöd till myndigheter och andra. Det är alltså ett väldigt starkt medskick från såväl civilsamhällesorganisationer som andra demokratiskt sinnade krafter på plats i Georgien.

Man känner stor oro över att Georgisk dröm verkar fortsätta styra landet. De skulle kunna få vatten på sin kvarn genom att upphäva två kontroversiella lagar och på det viset framkalla en positiv reaktion från EU, trots att man i övrigt för landet i en icke-demokratisk riktning. Tolkar jag utrikesministerns och regeringens ståndpunkt rätt att detta inte är fullgott för att fortsätta anslutningsprocessen, utan att det behövs en genuin omläggning av den georgiska politiken i mer demokratisk riktning och att man rätar ut de frågetecken och reder ut de problem som varit kring valet, där OSSE/ODIHR har kommit med omfattande rapporter utöver dem som också finns från inhemska valobservatörer?

Jag träffade 400 inhemska valobservatörer på plats, och deras berättelser om hur det gick till när inte de utländska valobservatörerna var på plats och betraktade detta är skrämmande – om man ska använda en underdrift och tala klarspråk.

Anf. 95 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Jag börjar med Matilda Ernkrans fråga. När det gäller möjligheter att sätta press på den georgiska regeringen välkomnar vi naturligtvis att frågan tas upp på FAC i november. Vi förutser att diskussionen kommer att kretsa kring de oegentligheter som rapporterats i samband med valet och konsekvenserna för Georgiens relation till EU.

EU bör upprätthålla och öka trycket på den georgiska regeringen att gå med på en trovärdig, transparent och oberoende utredning av oegentligheterna som rapporterats i samband med valet.

EU bör också fortsätta att skicka tydliga budskap om att regeringens handlande lett till att EU-anslutningsprocessen avstannat och att Georgien inte kommer att få inleda förhandlingar om inte kursen läggs om.

EU bör även anpassa sitt finansiella stöd till Georgien på samma sätt som Sverige redan har gjort och som vi var väldigt snabba med att göra, inklusive genom att pausa myndighetssamarbeten, och i gengäld öka stödet till civilsamhället. EU bör också tydligt kommunicera att ytterligare åtgärder kan bli aktuella om utvecklingen föranleder det.

Vilka åtgärder kan det då handla om? Jo, en vidgad suspendering av politiska dialoger samt suspendering av tekniska dialoger på specifika områden, en större översyn av EU:s stöd, hel eller delvis suspendering av viseringsfriheten – där en delvis suspendering kan inkludera personer med diplomatpass och tjänstepass – och att man vid kränkningar av mänskliga rättigheter också kan överväga sanktioner. Regeringen välkomnar att EU och medlemsstaterna har beredskap för att vidta åtgärder om situationen förvärras ytterligare.

När det gäller viseringsrestriktioner ska man dock vara medveten om att en suspendering även kan drabba den europeiskt sinnade georgiska befolkningen. Det är alltså en bedömning som måste göras.

Ordförandens fråga har jag delvis besvarat. Vi måste fortsätta att skicka tydliga budskap om att regeringens handlande har lett till att EU-anslutningsprocessen avstannat och att Georgien inte kommer att få inleda förhandlingar om inte kursen läggs om. Det måste göras en helhetsbedömning. Precis som jag och ordföranden betonade måste det finnas en genuin vilja och en generell omläggning för att det över huvud taget ska vara aktuellt att processen tas upp igen.

Anf. 96 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Tack för svaret, utrikesministern! Det är absolut viktigt att både Sverige och EU fortsätter att vara tydliga gentemot Georgien med att man nu tar stora kliv bort från ett EU-närmande och att det krävs en omläggning av kursen.

Jag noterade ett antal uppräkningsfrågor från statsrådet när det gäller åtgärder som skulle kunna övervägas. Jag hade kanske hoppats att utrikesministern tydligare kunde säga att regeringen har satt igång arbetet med att värdera och utvärdera vilka åtgärder det skulle kunna vara, men i dag nöjer vi oss nog med att göra ett skarpt medskick att vår bedömning är att det är viktigt att regeringen förbereder och värderar ytterligare åtgärder. Det börjar bli dags att lägga dem på bordet.

Anf. 97 ORDFÖRANDEN:

Jag har själv en uppföljande fråga. En sak som är väldigt tydlig när man pratar med såväl den georgiska presidenten som oppositionen och civilsamhället är en törst efter tydliga besked från EU efter mötet som utrikesministern ska till. Bedömer utrikesministern att det kommer att finnas någon möjlighet för EU i kommunikationen efter mötet att skicka signaler till Georgien i linje med dem hon själv beskriver, eller finns det

Anf. 98 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Som jag sa tidigare menar regeringen att EU tydligt bör kommunicera att ytterligare åtgärder kan bli aktuella om utvecklingen föranleder det. Jag är glad att den här frågan kommer upp på rådsrådet nästa vecka. Det ger en möjlighet att öka trycket. Sedan kan jag ju inte föregripa den diskussion som måste ske då, men min upplevelse är att en stor majoritet av EU:s medlemsländer uttrycker oro över utvecklingen i Georgien. Det kommer också att komma till uttryck i diskussionen.

Anf. 99 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Förbindelserna mellan EU och USA.

Anf. 100 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Vi kan konstatera att Donald Trump valts till USA:s 47:e president. Valdeltagandet var högt, vilket tyder på ett starkt engagemang för demokratin och samhällsutvecklingen i USA. Vi har alla följt det amerikanska valet nära. Utvecklingen i USA är viktig för Sverige och EU. Det ligger i Sveriges intresse att vi kan samarbeta väl med den inkommande amerikanska administrationen.

USA är en avgörande och långsiktig partner för Sverige och EU – handelsmässigt, politiskt och säkerhetsmässigt. Att arbeta för starkast möjliga transatlantiska relation är en av regeringens viktigaste prioriteringar. Regeringen kommer därför att fortsätta arbeta för att utveckla de goda och nära bilaterala relationerna men också den viktiga relationen mellan EU och USA.

Det går dock inte att bortse från att det finns flera oroande tendenser i amerikansk politik ur ett europeiskt perspektiv. Det konfrontativa tonläget är ett exempel, liksom att USA framöver kommer att ägna mer uppmärksamhet åt Kina och Stilla havet och mindre åt Atlanten och Europa. Detta kan få betydande konsekvenser för EU, inte minst när det gäller säkerhet och handel. Europa måste vara berett att ta större ansvar för det egna försvaret och den egna säkerheten. Sverige gör sitt; vi når redan i dag upp till Natos mål om minst 2 procent av bnp till försvaret.

Det ligger starkt i Sveriges och EU:s intresse att upprätthålla stödet till Ukraina, men det gynnar också relationen till USA, vilket jag har varit inne på tidigare. Om Europa visar att vi är beredda att ta stort ansvar för Ukraina förbättrar det även möjligheterna att bibehålla det amerikanska engagemanget. EU:s roll är i det avseendet central.

Utvecklingen i USA kan få ekonomiska konsekvenser, inte minst för ett exportland som Sverige. För Sverige går det inte att överskatta betydelsen av fria handelsflöden. Vår ekonomi är tätt sammankopplad med världsekonomin, inte bara genom handeln med varor och tjänster utan också genom kapitalflödena och rörligheten för kompetens.

Om omvärlden blir mer protektionistisk och egna företag skyddas från konkurrens kommer det att påverka oss. Därför är det viktigt att Sverige

fortsätter verka för frihandel i EU, som är den viktigaste plattformen för vår handelspolitik, och för långsiktiga och förutsägbara regler som ska gälla för alla. En stark ekonomi byggs av konkurrens och lika spelregler.

Valet i USA kan också påverka det globala klimatarbetet. Europa behöver fortsätta leda genom att internationellt visa gott föredöme, minska de fossila utsläppen och förbli en stark röst för den gröna omställningen.

En del säger nu att Europas framtid hänger på det amerikanska valet, men i själva verket beror Europas framtid främst på våra egna beslut. Vi har som kontinent ansvar för vårt eget öde, även om USA kommer att förbli en viktig partner för både Sverige och Europa.

Anf. 101 MARKUS SELIN (S):

Ordförande! Tack, utrikesministern, för en bra redogörelse!

Det här ämnet kan göras hur brett som helst. Jag instämmer bland annat i det utrikesministern säger om handelsfrågorna, klimatet och säkerhetsfrågan. Det skulle vi kunna fylla ett helt fredagsseminarium med. Men jag tänkte ta upp en fjärde dimension, som vi har upplevt tidigare när Trump var USA:s president. Det gäller SRHR, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Förra gången Trump var i Vita huset gällde munkavleregler om att man inte fick sprida budskap om preventivmedel och aborter. En lång rad internationella samarbeten monterades ned. Det kostade människoliv, och hiv och andra sjukdomar spreds. Det tydliga abortmotståndet har genomsyrat Trumps presidentvalkampanjer och tidigare politiska framträdanden och finns i hans väljarbas och bland hans supportrar.

Hur kommer utrikesministern att förvalta vikten och behovet av ett framåtlutat arbete när det gäller SRHR, speciellt i EU-sammanhang och vid möten med USA?

Anf. 102 DANIEL RIAZAT (V):

Statsrådet har tagit upp en hel del viktiga frågor där vi har samma uppfattning. När det kommer till klimatfrågan blir det dock lite paradoxalt eftersom Sveriges utsläpp ökar mycket och den här regeringen bidrar till det. Att samtidigt ställa krav på andra kan vara lite av dubbelmoral, även om jag tycker att det principiellt är viktigt att ställa krav.

Efter den fråga som har ställts från Socialdemokraterna vill jag fortsätta med ett annat ämne, nämligen medicinsk forskning och fakta. I dag har en hälsominister utsetts i USA som är anti-vaxxer, som inte tror på fakta och forskning.

Regeringen bör ändå driva i EU att man inte får tumma på den typen av viktiga frågor. Det finns fakta- och forskningsbaserade frågor som inte är upp till diskussion. Vissa saker är på ett visst sätt, och det får även högerextremister acceptera. Regeringen måste vara tydlig med att man kommer att driva den typen av frågor, så att vi inte hamnar i någon typ av vacklande från EU:s sida.

Vidare har jag en synpunkt. Vi tar ställning till regeringens ståndpunkt i EU-nämnden. Donald Trump har valts till president, och regeringen har framfört gratulationer. Jag förstår inte riktigt varför det har tagits med som en ståndpunkt. Trevligt att regeringen har gjort så, men jag hade inte gjort så. Kan ni förtydliga varför det är en del av ståndpunkten? Jag förstår inte riktigt.

Anf. 103 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Utrikesministern har tidigare kommunicerat olika scenarier som hon har räknat med, att det har funnits beredskap. Det är absolut klokt. Jag är nyfiken på hur beredskapen ser ut om USA:s president väljer att dra sig ur samarbeten om klimat, Parisavtalet med mera, som han tidigare har gjort. Jag ser det som nödvändigt att EU tar en alltmer aktiv roll och försvarar de överenskommelser som vi har slutit internationellt. Jag är nyfiken på om det går att utveckla hur den beredskapen ser ut.

Anf. 104 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Ordförande! SRHR är precis en sådan fråga, Markus Selin, som regeringen i analysarbetet har identifierat. Det är inte konstigt eftersom det under den förra Trumpadministrationen drogs in omfattande stöd till det.

Jag kommer inte med några budgetbesked i dag, men Sverige ger i dag i biståndet ett stort stöd till just de frågorna. Jag ser framför mig att vi kommer att fortsätta att göra det och att vi naturligtvis måste analysera konsekvenserna för Sverige och för EU vad det innebär om USA drar ned sitt stöd på det område som vi bedömer som oerhört prioriterat. Jag är övertygad om att biståndsministern kan utveckla ytterligare hur han ser på frågan.

Daniel Riazat och till viss del också Rebecka Le Moine frågade om klimatet. Det är en fråga som vi har pekat ut som ett orosmoment efter det amerikanska valet.

Svenska regeringen har en plan för att nå utsläppsmålen till 2045. Om vi ska klara att möta de globala klimatmålen måste de stora utsläppsländerna ställa om. Då handlar det om Kina, Indien, Brasilien och USA. De måste också vara med. Och det här är oerhört angeläget. Vi ser dagligen rapporter om vilka konsekvenser klimatförändringarna redan får. Det inskräpper ju hur angeläget det är att öka tempot.

Om det sker, precis som under den förra Trumpadministrationen, att USA väljer att dra sig ur Parisavtalet måste vi såklart analysera hur vi bör agera utifrån det. Men jag tycker att vi redan nu ska använda vår röst för att försöka säkerställa att det inte sker. Vi vet också att det var ett antal delstater som då klev fram och gjorde ett tydligt avtryck och valde att i praktiken ansluta sig. Det finns ett arbete, och klimatfrågan är en viktig del i arbetet. Jag ser fram emot att få återkomma med exakt vilka konsekvenser vi drar när vi ser hur USA agerar. Det är fortfarande osäkerhet eftersom presidenten ännu inte har tillträtt.

När det gäller gratulationer kan jag konstatera att det är det talade ordet som gäller här i nämnden, och där har jag inte nämnt den delen. Det är bara att konstatera.

Anf. 105 MARKUS SELIN (S):

Tack för ett bra svar på min föregående fråga. Jag tänkte bli ännu mer konkret.

Kommer utrikesministern att följa upp min fråga angående just SRHR? Kommer utrikesministern att agera aktivt för att följa upp?

Anf. 106 DANIEL RIAZAT (V):

Jag tackar för svaret från ministern. Jag tänkte börja med att även på denna punkt berörs frågan om handel. Regeringen pratar återigen om en

hållbar och regelbaserad handel, vilket vi har en annan uppfattning om eftersom vi tycker att den också ska vara rättvis. Jag vill bara återigen ta upp det jag har tagit upp på två andra punkter och anmält avvikande ståndpunkter. Den avvikande ståndpunkten finns med även här.

2024/25:9
15 november

Anf. 107 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Ordförande! Jag är medveten om att nämnden hade handels- och biståndsministern här tidigare, och en del av frågorna rör specifikt hans ansvarsområde. Jag hoppas att ni passade på att ställa de frågor ni hade på de delarna.

Jag vill betona att den nya presidenten ännu inte har tillträtt. Därför sker nu ett förberedande arbete. Men vi kan inte heller föregripa eventuella beslut som vi möjligen kan se framför oss, utan vi ska snarare ha en beredskap. Jag hänvisar till den ståndpunkt som jag har redogjort för tidigare om vad som avses att tas upp på just FAC-mötet.

Jag svarade inte riktigt på Daniel Riazats fråga om behovet av att utgå från vetenskapen. Det är väl återigen en punkt där vi tar ansvar för svensk och europeisk politik, och det måste genomsyra de beslut vi fattar att det finns en vetenskaplig grund för dem. Det är ingenting som kommer att rubbas av eventuellt agerande i USA, men det är viktigt att stå fast vid det.

Anf. 108 MATILDA ERNKRANS (S):

Som uppföljning på Markus Selins frågor säger jag följande. Först och främst var handelsministern här i dag, och vi kommer att ha biståndsministern här nästa vecka. Men det här handlar mer generellt om att det är viktigt att den svenska kvinnliga utrikesministern när utrikesministrar möts i EU-kretsen nästa vecka, utöver allt annat viktigt som utrikesministern kommer att säga, också är tydlig med Sveriges engagemang för kvinnors rättigheter, för SRHR, för kvinnors rätt till sin egen kropp. Det är också viktigt i detta läge att också EU har det med sig i sina fortsatta kontakter med USA. Där är vi beredda att anmäla en avvikande ståndpunkt till förmån för.

Anf. 109 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Det här är en första diskussion en vecka efter det amerikanska valet, och jag har pekat på en rad olika områden som är mycket stora och som vi kommer att beröra i vårt inlägg. Det finns därmed mycket som inte får plats den här gången. Jag har samtidigt varit mycket tydlig med att i det arbete som görs, förberedande inför att presidenten tillträder i januari, har vi beredskap för vad som ska ske på biståndsområdet, inte minst när det gäller SRHR, som är så prioriterat av Sverige.

Jag hoppas verkligen att oavsett vilket kön det är på utrikesministrar från Sverige framöver kommer man att med samma engagemang driva frågan. Det lovar jag att jag ska göra.

Anf. 110 ORDFÖRANDEN:

Jag vill uttrycka att jag delar utrikesministerns ståndpunkt i det avseendet.

Jag konstaterar att det finns en avvikande ståndpunkt från Vänsterpartiet. Är det också Miljöpartiet även denna gång när det gäller rättvis handel?

(REBECKA LE MOINE (MP): Ja.)

I övrigt var det en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna gällande SRHR.

(DANIEL RIAZAT (V): Vänsterpartiet ställer sig bakom det som gäller SRHR.)

Nu är det Vänsterpartiet och Socialdemokraterna som står bakom den ståndpunkten, och Miljöpartiet också.

Då har vi en V, MP och en S, V och MP.

I övrigt finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 7, Situationen i Mellanöstern.

Anf. 111 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Den fjärde diskussionspunkten rör Mellanöstern, och läget i regionen fortsätter att förvärras. Regeringen uppmanar alla parter till återhållsamhet och stöder diplomatiska ansträngningar för vapenvila både i Gaza och i Libanon.

Den humanitära situationen i Gaza är bortom katastrofal. Behoven är akuta inte minst i norra Gaza. Kvinnor och barn är alldeles särskilt utsatta. Uppgiften att fler än 50 barn nyligen dödades under mindre än 48 timmar är helt förfärlig. Civilbefolkningen lever under fruktansvärda förhållanden.

Regeringen fortsätter att driva krav på humanitärt tillträde och att det måste stå högt på EU:s dagordning. Det är uppenbart att betydligt mer humanitärt stöd måste nå behövande, vilket Sverige i bilaterala samtal och tillsammans med likasinnade i EU också inskräper till Israel.

Säkerheten för humanitär personal måste omedelbart förbättras. Det är angeläget att samtliga övergångar för humanitär hjälp inne i Gaza åter öppnas och att de hålls öppna över tid. Det är välkommet att Israel har öppnat en ny övergång. Regeringen betonar att Israel också måste göra mer för att leva upp till den internationella humanitära rättens skydd för civilbefolkningen. Den internationella domstolens provisoriska åtgärder är bindande och måste följas.

I detta sammanhang ser regeringen med mycket stor oro på de lagförslag om UNRWA som nyligen antagits i Israel och som riskerar att få mycket stora konsekvenser för de humanitära insatserna i Gaza och för situationen på Västbanken.

Sverige har i ett uttalande tillsammans med övriga nordiska länder uppmanat Israel att säkerställa humanitärt tillträde för UNRWA och konstaterat att lagstiftningen kan komma i konflikt med Israels folkrättsliga förpliktelser, inklusive Internationella domstolens beslut om provisoriska åtgärder. Sverige ställer sig även bakom uttalandet som gjordes samfälligt av EU-27 den 31 oktober med samma budskap.

Regeringen följer nära det viktiga reformarbete som UNRWA nu genomför i enlighet med rekommendationerna i den så kallade

Colonnarapporten. Enligt den överenskommelse som Sverige har gjort med UNRWA ska svensk finansiering skyddas vid minsta misstanke om oegentligheter, inklusive vid misstanke om bristande neutralitet.

Det mycket allvarliga regionala läget understryker nödvändigheten av att nå ett slut på kriget mellan Israel och Hamas. Regeringen stöder en vapenvila i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 2735. Resolutionen uppmanar till omedelbar vapenvila och därigenom förhandlingar som leder till ett varaktigt slut på striderna i Gaza och attackerna mot Israel och skapar förutsättningar för återuppbyggnad. En vapenvila i Gaza skulle lindra det enorma lidandet bland civilbefolkningen, förbättra det humanitära tillträdet och säkerställa frisläppandet av gisslan.

Det är också en viktig del av att dämpa konfliktnivån och eskaleringen i regionen. Låt mig i sammanhanget understryka att regeringen fortsätter att uppmana till att gisslan omedelbart och villkorslöst släpps.

Regeringen står helt och fullt bakom Internationella domstolens rådgivande yttrande från den 19 juli och kan konstatera att det rådgivande yttrandet i viktiga delar överensstämmer med EU:s politik.

Den negativa utvecklingen på Västbanken fortsätter. Bosättningspolitiken och bosättningarna, liksom bosättningsvåldet, strider mot folkrätten, verkar destabiliserande och underminerar den palestinska myndigheten och förutsättningarna för en tvåstatslösning.

Regeringen agerar för beslut om ytterligare restriktiva åtgärder mot extremistiska bosättare. Regeringen välkomnar EU-ansträngningar för att bidra till en förhandlad tvåstatslösning. En reformerad palestinsk myndighet är en förutsättning för tvåstatslösningen, och Sverige bidrar genom EU till detta arbete.

De så kallade korrespondentbanktjänsterna mellan israeliska och palestinska banker behöver förlängas, och Israel måste leva upp till sina åtaganden om överföringar av palestinska skattemedel till palestinska myndigheten.

Regeringen anser att associeringsrådet inom ramen för EU:s associeringsavtal med Israel bör användas som ett tillfälle att fördjupa dialogen och för tydlig kritik, inte minst om kriget i Gaza och arbetet för en långsiktig lösning på Israel–Palestina-konflikten.

Vi anser inte, som den höga representanten Borrell framförde i ett brev som vi fick ta del av sent i onsdags kväll, att den politiska dialogen bör suspenderas. Tvärtom är det viktigt att upprätthålla för att kunna framföra tydliga budskap till den israeliska regeringen.

En vapenvila i Libanon är central både för Libanons stabilitet och för utvecklingen i regionen. Hizbollahs beskjutningar mot Israel måste upphöra, och befolkningen i norra delarna av landet måste kunna återvända hem. Regeringen stöder de diplomatiska ansträngningar som görs av bland annat USA och Frankrike och framhåller, liksom EU, att FN:s säkerhetsråds resolution 1701 måste genomföras. Civila måste skyddas och den internationella humanitära rätten efterlevas.

Samtidigt behövs ökade politiska reformansträngningar för att adressera Libanons akuta strukturella utmaningar. FN:s fredsbevarande insats Unifil har en mycket viktig roll för att skapa trygghet i södra Libanon. Parterna, inklusive Israel, har ett ansvar att respektera Unifils mandat och säkerhet. EU har fördömt de oacceptabla attackerna mot Unifil.

Regeringen ser också mycket allvarligt på de snabbt ökande humanitära behoven i Libanon. Därför har Sverige mer än fördubblat sitt humanitära stöd, till totalt 167 miljoner kronor för 2024. Sverige deltog också vid den stödkonferens för Libanon som anordnades i Paris den 24 oktober. Tillträdet för humanitär hjälp i Libanon måste också säkras.

Sist men inte minst: Iran måste hållas ansvarigt för sitt destabiliserande agerande i regionen och bortom den.

Vid FAC i oktober utvidgade EU än en gång sina sanktioner under sanktionsregimen mot Irans drönare och missilprogram, med fokus på Irans militära stöd till Ryssland och till väpnade grupper i Mellanöstern.

Rådet väntas nu återigen utöka de restriktiva åtgärderna i form av ytterligare sanktionslistningar av företag, individer och hamnar som kan knytas till missilleveranser till Ryssland samt utvidgade exportförbud, vilket regeringen också välkomnar.

Anf. 112 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag tänker på tids vinnande och på att vi inte ska ha samma diskussioner när informationen ges i utrikesutskottet som vi har i EU-nämnden. Men jag vill redan nu flagga för avvikande ståndpunkter för Socialdemokraternas del, eftersom vi inte anser att det besked som utrikesministern kommer med här i relation till det som sades i utrikesutskottet i går är tillfyllest. Jag börjar då med att försöka notera avvikande ståndpunkter.

Då vill jag börja med att säga att vi anser att både Sverige och EU behöver förbereda åtgärder för det fall att den bannlysning av UNRWA som nu är gjord får de konsekvenser som många befarar: att det leder till svält i Palestina. Sverige och EU måste förbereda åtgärder för hur vi ska agera i det fallet, för då börjar det närma sig – men det är andra som ska bedöma det – ett folkmord. Vi vill anmäla en avvikande ståndpunkt utifrån detta. Sverige och EU måste faktiskt förbereda åtgärder för det fall att bannlysning av UNRWA leder till svält.

Vi vill anmäla en avvikande ståndpunkt när det gäller att vi tycker att bosättnarvaror ska stoppas. Vi tycker också att man behöver gå hårdare fram i fråga om sanktioner mot bosättnarvåldet.

Vi vill lämna en avvikande ståndpunkt när det gäller associeringsavtalet – och där tror jag att vi är fler. Vi tycker att Sverige ska gå fram och att EU ska frysa associeringsavtalet mellan EU och Israel.

Den sista avvikande ståndpunkten tror jag får bli en som är kopplad till Iran.

Vi har kommit så pass långt nu att också regeringen anser att EU ska terrorlista IRGC, alltså det islamistiska revolutionsgardet. Men vi vill anmäla en avvikande ståndpunkt, för vi tycker faktiskt att Sverige aktivt behöver driva detta. Det handlar om att aktivt söka upp och ha bilaterala möten med de länder som motsätter sig detta och att se till att denna fråga förs framåt. Det måste bli lite mer walk the talk.

Detta var de avvikande ståndpunkterna.

Jag skulle också vilja säga att vi fortfarande tycker att det är en svaghet i regeringens agerande när det gäller vad Israel bär för ansvar och att Israel måste följa internationell rätt och som ockupationsmakt upprätthålla ordningen.

Jag skulle vilja ställa en fråga. Borrell har skickat ut att han tycker att man ska avsluta den politiska dialogen med Israel. Utrikesministern ger nu regeringens svar: Man tycker inte det, utan man tycker att man ska fortsätta samtala. Men var går utrikesministerns och regeringens gräns? När tycker man att man inte kommer längre och att man måste ta i med en ytterligare åtgärd gentemot Israel?

Anf. 113 ANNA LASSES (C):

Ordförande! Jag funderar just nu på i vilken ände jag ska börja. Till att börja med får jag väl som vanligt slå fast att vi självklart står bakom det villkorslösa släppandet av gisslan. Vi står också bakom Israels rätt att försvara sig. Vi står bakom allt detta i grunden. Men nu kommer jag framför allt att fokusera på det ansvar som Israel nu inte tar och som de borde ta.

Vi ska egentligen inte döma. Men vi ska stå upp för FN och FN-mandatet. Det är någonstans där som jag vill ha utgångspunkten. Jag tycker nämligen inte att vi riktigt gör detta i dag. Vi pratar väldigt mycket, men det görs ingenting. Eller det görs alldeles för lite, ska jag säga.

Vi kan börja med UNRWA. Jag tror att de flesta av oss – inte alla – är eniga om att UNRWA är fullständigt avgörande för att det över huvud taget ska finnas någonting positivt kvar i de palestinska delarna. Där skulle jag vilja uppmana regeringen att agera betydligt mer kraftfullt. Vi kan inte bara säga att den här lagstiftningen är oroande, utan vi måste också agera på detta.

Det för mig vidare till just associeringsavtalet, och där kommer min avvikande ståndpunkt. Jag anser att det nu är dags att pausa associeringsavtalet, för den dialog som man pratar om kopplat till associeringsavtalet har inte lett någon vart. Vi har inte ens fått se att man har fått till ett möte. Det finns inte ens ett datum. Nu vet jag att man hänvisar till att den nya kommissionen ska komma på plats, men händer det inget radikalt bör detta avtal pausas.

Detta var väl den första biten.

Den andra biten handlar om bosättarna och sanktionerna. Det är bra med de sanktioner som är, men det kan göras betydligt mer. Man bör faktiskt se om det inte är så att man ska gå högre upp i kedjan, så att man inte bara tittar på själva bosättarna utan också på dem som påverkar bosättningspolitiken. Där kommer väl då min andra avvikande ståndpunkt.

Som sagt: Det går inte att nog trycka på detta med FN-mandatet. Det handlar inte bara om Mellanöstern. Det handlar egentligen om framtiden och hela vår ordning i världen. Om vi nu har det här icke-agerandet: Vad säger det egentligen om Sverige? Vad säger det om EU? Ja, vi kan prata om FN och om mänskliga rättigheter, men vi gör så att säga ingenting åt detta. Det blir bara ord. Det tycker jag är djupt problematiskt.

En sak som utrikesministern nämnde tycker jag är bra. Det fanns inte med i utrikesutskottet i går, eller så lyckades jag missa det i uppläsningen. Det gäller detta med – om jag nu uppfattade det rätt – att jobba för att skattemedlen ska föras över till den palestinska myndigheten. Det tycker jag är oerhört bra, och jag hoppas verkligen att man kommer att arbeta starkt för detta.

Jag funderar lite på den avvikande ståndpunkt som Matilda Ernkrans pratade om som handlade om UNRWA och om vad vi gör om den här

lagstiftningen går igenom. Dock vill jag verkligen understryka att vi inte på något sätt vill prata om ordet folkmord, då detta är något som rättsliga instanser i så fall får lov att titta på i efterhand. Däremot tycker jag definitivt att det är lämpligt att fundera över hur vi agerar om lagstiftningen går igenom.

Anf. 114 ORDFÖRANDEN:

Det låter som att C och S har ungefär samma angreppssätt när det gäller detta. Ni verkar vara överens.

Anf. 115 DANIEL RIAZAT (V):

Jag tänker inte på tids vinnande just nu utan på att jag tycker att det är otroligt viktigt att vecka efter vecka, när dessa ärenden dyker upp, framföra det fruktansvärda som händer, som också har sagts av föregående talare.

Vi pratar om minst 45 000 döda i Gaza. Vi pratar om minst 3 000 dödade i Libanon. Vi pratar om en stor mängd civila som har dödats i Syrien, i flyktingläger, och i Jemen. Vi pratar om människor som bränns levande när de ligger i tält utanför sjukhus.

Detta är bortom all mänsklighet och bortom varenda princip som alla länder i hela världen har ställt sig bakom. Det som vi ser just nu saknar faktiskt motstycke i modern historia. Ändå lyckas inte omvärlden fördöma och stoppa detta. Där är jag också kritisk till den svenska regeringen, som än i dag inte kan tänka sig att prata om permanent eldupphör på det sätt som vi har krävt under det senaste året.

70 procent eller mer av dem som har dödats är barn och kvinnor. Fler journalister har dödats i Palestina under det senaste året än i någon annan konflikt och eller något annat krig i historien. Vi pratar om fler FN-arbetare som har mördats i denna konflikt än i någon annan situation i historien. Om man inte kan ta tydligare ställning i denna fråga undrar jag i vilket annat krig och vilken annan konflikt man kan ta ställning i.

Vi hade nyss ett ärende på dagordningen där alla stämde in i att vi behöver göra allt för att stoppa Rysslands invasion av Ukraina och den fruktansvärda krigsföring som man sysslar med gentemot Ukraina. Vi är med på det. Alla är med på detta. Vi tycker att det är självklart. Ingen människa ska bli dödad. Inget land ska bli annekterat och så vidare.

Men sedan kommer vi till frågan om Palestina, och då skruvas helt plötsligt orden till. Det blir mildare sätt att beskriva situationen. Vi kan inte ta ställning kring saker, för det ska domstolar göra. Ja, absolut, Vänsterpartiet ställer också upp på att det är domstolar som ska besluta om juridiska frågor. Men man kan ha en vision om att också ställa sig på rätt sida av historien, tänker jag. Där räcker det inte med att uttrycka sin oro. Vi menar att den katastrof som händer i Gaza just nu måste uttryckas mycket tydligare. Israeliska ministrar pratar till och med om att man ska ta över Gaza i form av att ha bosättningar på Gaza framöver. Det här är väldigt oroväckande, för vi vet också var Donald Trump står i dessa frågor.

Vi menar att Sverige måste fördöma Israels brott mot internationell rätt. Vi menar att det oproportionerliga dödandet av civila, vilket allt dödande av civila är, angreppen på sjukhus och skolor, dödande av FN-personal, tvångsförflyttningar och användandet av svält som ett vapen för

denna krigsföring måste fördömas på en helt annan nivå av regeringen. Man måste också fördöma beslutet att bannlysa UNRWA.

2024/25:9
15 november

När det kommer till bosättersituationen väljer regeringen fortfarande att kalla det för extrema bosättare. Sanktionslistan och antalet bosättare som har hamnat på den är ett skämt! Det finns just nu 700 000 illegala bosättare i Palestina, i östra Jerusalem och på Västbanken, men det är fortfarande väldigt få personer som har hamnat på sanktionslistan.

När det gällde Ryssland hamnade i motsvarande fall tusentals personer på sanktionslistan bara på några veckor. Nu har det gått ett år av vad jag kallar för ett folkmord, och hur många är det som har hamnat på sanktionslistan? Det får ministern gärna nämna, men jag vet att det rör sig om väldigt, väldigt få människor. Vad är detta om inte hyckleri och att göra skillnad på liv och liv? Här menar jag att regeringen är svaret skyldig.

Vi ställer oss bakom samtliga våra avvikande ståndpunkter sedan tidigare: associeringsavtalet, bosättravåldet, att stoppa handel av varor som kommer från ockuperad mark, UNRWA och att Sverige bör ställa sig bakom Sydafrikas fall mot Israel i Internationella domstolen. Vi ställer oss helt enkelt bakom alla de punkter som vi har haft tidigare och även frågan om ett permanent eldupphör.

Jag tycker på allvar att alla behöver ta sig en tankeställare kring att det här pågår medan västvärlden står och kollar på. Man kan prata hur mycket man vill om att vi försöker stötta med humanitär hjälp etcetera. Men människor håller svälts och bombas ihjäl och eldas upp här och nu. Då räcker det inte med de orden. Någonting behöver göras på allvar.

Anf. 116 ORDFÖRANDEN:

Jag förstår engagemanget. Men vi måste också börja fundera på vad som är interpellationsdebatter och vad som är samråd i EU-nämnden. Jag vädjar till nämnden att vi fokuserar oss. Alla vet var alla står. Frågan har diskuterats såväl här som i utrikesutskottet, i kammaren och offentligt.

Jag förstår att det finns ett brinnande engagemang och har full respekt för detta. Vill Daniel Riazat säga någonting om detta?

Anf. 117 DANIEL RIAZAT (V):

Det vill jag absolut. Då tycker jag att vi bör tänka på det kring alla ärenden.

(ORDFÖRANDEN: Mycket gärna.)

I så fall slutar vi ställa frågor kring Rysslandsfrågorna framöver. Är det så jag ska tolka det?

(ORDFÖRANDEN: Nej.)

Ska vi inte diskutera frågor som rör Rysslands illegala invasion av Ukraina framöver, eftersom det diskuteras i kammaren? Är det så jag ska tolka det?

(ORDFÖRANDEN: Nej, det är inte så du ska tolka det.)

Nej, och då tycker jag att vi bör ha lika måttstockar för olika interna-

Anf. 118 ORDFÖRANDEN:

Jag delar uppfattningen att vi ska ha lika måttstockar för internationella frågor och att vi i alla lägen när vi diskuterar internationella frågor i EU-nämnden ska, tycker jag, förhålla oss till det vi har talat om tidigare, alltså principen om adderat mervärde. Det är det jag vill framföra i detta.

Anf. 119 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag delar helt den avvikande ståndpunkt som föregående talare redogjorde för och vill gärna ansluta mig till den.

Anf. 120 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Jag noterar ett antal frågor, och även om man, oaktat mina svar, redan verkar vara klara med sina avvikande ståndpunkter tänker jag ändå avge svaren.

När det gäller konkreta åtgärder med anledning av de UNRWA-beslut som har fattats i knesset och som regeringen är mycket, mycket bekymrad över vill jag redogöra för de initiativ som har tagits och som är nära förestående.

Till att börja med har det skett ett möte mellan statsrådet Dousa och den israeliska ambassadören den 16 oktober för att understryka vikten av att Israel vidtar åtgärder för ökat humanitärt tillträde. Kabinettssekreteraren framhöll i samtal med ambassadören samma dag samma budskap.

I ett nordiskt utrikesministeruttalande den 23 oktober lyfte de nordiska länderna sin oro för lagförslagen i Knesset och vikten av att säkerställa humanitärt tillträde för UNRWA.

Det gjordes ett EU-27-uttalande den 31 oktober om de nyligen antagna lagförslagen, vilket betonade vikten av att UNRWA:s verksamhet kan fortsätta.

Vi hade ett nordiskt anförande i det extrainsatta mötet i generalförsamlingen den 6 november som uttrycker de nordiska ländernas oro för UNRWA-lagförslagen.

Kabinettssekreteraren hade också ett samtal med Israels ambassadör den 11 november om det humanitära läget i Gaza, UNRWA och situationen på Västbanken.

Jag går nu över till kommande och pågående initiativ.

Det sker nu en lokal EU-démarche i Israel om vikten av humanitärt tillträde, under ledning av Frankrike och med stöd av bland annat Sverige och cirka 14 ytterligare länder. Det sker ett möte mellan utrikesrådet för internationellt utvecklingssamarbete Edwards och Israels ambassadör, preliminärt måndagen den 18 november, som del av nordiskt initiativ om lagförslagen i knesset och humanitärt tillträde.

Sverige deltar i mötet med UNRWA i Tel Aviv och i Jerusalem för att informera UD om deras bedömning. Sverige deltar också i mötet med israeliska UD om UNRWA-lagarna för att informera UD om hur de är tänkta att implementeras. Kabinettssekreteraren understryker vikten av EU-engagemang för humanitära frågor och mot UNRWA-lagstiftningen vid FAC som alltså sker nästa vecka då jag är på statsbesök. Det var om UNRWA.

När det gäller IRGC har alltså Sverige återkommande inom EU-kretsen uttryckt vårt stöd för listning. Det har skett i berörda rådsarbetsgrupper, det har skett vid utrikesministermöten samt, som tidigare har nämnts, av statsministern vid Europeiska rådets möte. Sverige fortsätter att konsultera andra medlemsländer i frågan och också att agera konstruktivt för att driva den processen framåt.

När det gäller HRVP:s brev till utrikesministrarna den 13 november föreslår Borrell att rådet ska återropa MR-klausulen av associeringsavtalet för att suspendera den politiska dialogen med Israel. Vi stöder som sagt inte HRVP:s förslag till rådet om att suspendera den politiska dialogen. Tvärtom är den viktig för att upprätthålla möjligheten att framföra olika budskap. Vi är också kritiska till att ett sådant här omfattande förslag läggs fram kort tid inpå rådsmötet och utan att ha behandlats i relevanta rådsarbetsgrupper.

När det gäller Israels skyldigheter enligt internationell humanitär rätt tyckte jag att jag var tydlig på flera punkter i mitt anförande. Jag sa bland annat att regeringen betonar att Israel också måste göra mer för att leva upp till den internationella humanitära rättens skydd för civilbefolkningen. Internationella domstolens provisoriska åtgärder är bindande och måste följas.

Därutöver kan jag generellt säga att Israel har en skyldighet att säkerställa humanitärt tillträde, vilket jag också sa, att tillgodose befolkningens humanitära försörjning, det vill säga att den har tillgång till mat, vatten, medicin och annat som är nödvändigt för dess överlevnad. Detta förklarar inte Hamas skyldigheter enligt den internationella humanitära rätten, inklusive när det gäller att försvåra humanitärt tillträde.

Sjukhus och sjukhustransporter åtnjuter ett särskilt skydd enligt den internationella humanitära rätten. Sjukhuspersonal och patienter ska skyddas. Sverige fördömer Hamas användning av sjukhus som bas för militära operationer och civila som mänskliga sköldar. Israel behöver ta särskild hänsyn till den internationella humanitära rättens krav på skydd av sjukhus, medicinska förnödenheter och patienter.

När det gäller bosättningsvåldet tog jag upp även detta i mitt anförande och sa bland annat att bosättningspolitiken och bosättningarna liksom bosättningsvåldet, förstås, strider mot folkrätten, verkar destabiliserande och underminerar den palestinska myndigheten och förutsättningarna för en tvåstatslösning. Regeringen agerar för beslut om ytterligare restriktiva åtgärder mot extremistiska bosättare.

För att svara på Daniel Riazats fråga är det i dagsläget totalt 14 som har sanktioner, varav 9 individer och 5 entiteter. Regeringen agerar nu för ytterligare restriktiva åtgärder mot våldsamma bosättare.

Jag instämmer i vikten av att få stopp på det extremistiska bosättningsvåldet. Den mest framkomliga vägen, menar vi, är dock att använda den sanktionsregim som vi nu fattar beslut under, det vill säga EU:s globala MR-regim. Till detta kommer den politiska dialogen med Israel om vikten av tydliga åtgärder från israeliska myndigheter för att komma till rätta med det oacceptabla bosättningsvåldet.

Apropå Daniel Riazats fråga vill jag också vara tydlig med att Sverige stöder de förslag till vapenvila som har lagts fram för såväl Gaza som Libanon. Då vill jag också vara tydlig med att Bidenplanen och säkerhetsrådsresolution 2735 talar om en omedelbar och varaktig

vapenvila. EU:s stöd till både den amerikanska planen och de tillhörande diplomatiska ansträngningarna och till säkerhetsrådsresolutionen är tydligt.

Anf. 121 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det var ett försök att snabba upp vad vi vill säga, men jag vill vara tydlig: Vi står kvar vid våra avvikande ståndpunkter som jag redovisade, men jag vill också för tydlighetens skull säga att vi delar regeringens syn att det inte är en bra idé att suspendera den politiska dialogen. Där anmäler vi ingen avvikande ståndpunkt.

Vi tycker fortfarande att texterna är lite för svaga när det gäller Israels ansvar, men jag anmäler inte någon avvikande ståndpunkt där.

Socialdemokraterna står kvar vid de avvikande ståndpunkter som jag anmälde.

Anf. 122 DANIEL RIAZAT (V):

Jag instämmer i det som Matilda Ernkrans sa.

Regeringen verkar vara emot väldigt mycket av det hemska som händer, precis som vi i Vänsterpartiet. Slutsatsen blir att man har fört lite samtal med ambassadören, man har ställt krav på att UNRWA ska få komma in med sina leveranser – efter att man först hade misstänkliggjort UNRWA för att vara en Hamaskopplad organisation. Det gör man tack och lov inte nu längre eftersom fakta finns på plats.

Har regeringens ansträngningar lett till att färre personer blir mördade i Palestina av den israeliska statsmakten? Svaret är nej. Har det lett till att färre människor svälter ihjäl just nu i Palestina? Svaret är återigen nej. Finns det ett enda välfungerande sjukhus i hela Gaza just nu? Svaret är nej.

Man har pratat med ambassadören, man har haft möten med ministrar, man har ställt krav i internationella sammanhang och man har satt upp nio personer, tror jag ministern sa, på sanktionslistan, detta av 700 000 illegala bosättare.

Det har uppenbarligen inte hjälpt. Kommer man då som regering inte fram till att kanske någonting annat behöver göras, kanske att vi behöver driva frågan om att avsluta associeringsavtalet och kanske införa något mer liknande det som man har gjort gentemot Ryssland, vilket också har fått effekt.

Finns det inte några som helst sådana tankar? Om man i ett år håller på och bara tar ställning mot den humanitära katastrof som pågår men det i praktiken inte leder till någon som helst förbättring för folket där på plats, bör man då inte justera lite i sin strategi?

Anf. 123 ANNA LASSES (C):

Jag vill också betona att när det gäller associeringsavtalet handlar det om att pausa det, inte suspendera det enligt vad Josep Borrell kom med den 13 november. Det är klart att vi ska fortsätta att prata med varandra, men därtill ska vi pausa associeringsavtalet.

Anf. 124 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Bara helt kort: Man får ändå konstatera att inte alla bosättare bryter mot MR-regimen, och det måste fortsatt vara rättssäkert. Men som sagt arbetar regeringen för fler listningar enligt MR-regimen.

Jag vill ändå, och jag vill tro och tror, att de över en halv miljard kronor som vi har ökat medlen till humanitärt stöd med sedan den 7 oktober förra året har haft effekt för att minska det humanitära lidandet i Gaza. Men vi fortsätter ju att göra allt vi kan för att hitta vägar framåt för att fortsätta att minska lidandet. Hade det funnits en enkel lösning kan jag försäkra Daniel Riazat om att vi naturligtvis hade vidtagit den.

Anf. 125 ORDFÖRANDEN:

Då ska jag försöka sammanfatta detta på något vis. Ni får spetsa öronen och säga om jag har tolkat er fel. Först har vi en avvikande mening från S, V, C och MP om UNRWA. Sedan har vi en från samma partier gällande bosättare och en om associeringsavtalet. Sedan har vi en från S om Iran. Från MP och V har vi en om handel, en om IRGC, en om att följa Internationella domstolens regler och en om permanent eldupphör.

Är det här korrekt uppfattat? Vilken tur! Då konstaterar jag att det med undantag för dessa avvikande ståndpunkter finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi rycker vidare på listan till dagordningspunkt 8, Afrikas horn.

Anf. 126 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! Situationen på Afrikas horn är mycket allvarlig och präglas av humanitära kriser och väpnade konflikter. Spänningarna har ökat efter samförståndsavtalet mellan Etiopien och regionen Somaliland i norra Somalia. Det finns en betydande risk att konflikterna sprider sig och destabiliserar regionen ytterligare. Detta kan få negativa konsekvenser i form av ökade humanitära behov, ökade flyktingströmmar, hindrade handelsvägar och försämrad ekonomisk utveckling.

Det ligger i Sveriges och EU:s intresse att utvecklingen på Afrikas horn inte försämras.

I Somalia har flera steg tagits över tid för att främja en fredlig, demokratisk och ekonomisk utveckling. För närvarande pågår ett arbete med att färdigställa konstitutionen, förbereda allmänna val, främja handel och stärka statens roll. Läget är dock skört på många sätt, bland annat på grund av motsättningar inom det federala systemet och de ökade regionala spänningarna. Cirka 6,9 miljoner människor bedöms vara i behov av humanitärt stöd. Antalet internflyktingar uppskattas till 3,8 miljoner.

Det är angeläget att det internationella samfundet fortsätter bidra till ökad stabilitet och en positiv utveckling utifrån landets egna ansträngningar. Det är också av stor vikt att en ny AU-insats kommer på plats vid årsskiftet, då mandatet för nuvarande insats, AU Transition Mission in Somalia, löper ut.

Efter drygt ett och ett halvt års inbördeskrig i Sudan är säkerhetssituationen mycket allvarlig och den humanitära situationen katastrofal. Den sudanesiska armén SAF, dess allierade miliser och den paramilitära gruppen RSF har hittills inte verkat för eldupphör och tycks vara omotiverade att återvända till förhandlingsbordet för att diskutera fred.

Sverige anser att EU bör använda alla tillgängliga verktyg för att sätta press på de stridande parterna, inklusive restriktiva åtgärder mot individer inom SAF och RSF.

I Sudan råder nu världens största humanitära kris, som i skuggan av Ukraina och Gaza beskrivits som en bortglömd kris i en redan instabil region. Enligt IOM är nu 14 miljoner människor på flykt. 25 miljoner människor är i behov av humanitärt stöd, och svält har konstaterats i ett flyktingläger i norra Darfur.

Mot bakgrund av denna utveckling har regeringen i år kraftigt ökat det humanitära stödet till civilbefolkningen. Sverige är en av de största humanitära givarna till Sudan 2024.

Anf. 127 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Att räkna antalet inlägg och ord beroende på hur stora katastroferna är tycker jag inte är något vi ska göra. Precis som utrikesministern säger är det som nu sker i Sudan världens största humanitära katastrof, och det får inte den uppmärksamhet som det egentligen förtjänar.

Jag skulle bara vilja säga att jag ger allt stöd till utrikesministern. Även om Sverige enligt utrikesministern gör mycket kan Sverige, precis som hon säger, göra mer. Jag tycker också att Sverige har ett ansvar inom EU-kretsen att driva på för vad EU kan göra på den afrikanska kontinenten och i både Sudan och Somalia.

Utrikesministern får gärna säga något om det, men min erfarenhet är att Sverige i alla fall för några år sedan fortfarande hade goda relationer och ett gott rykte i många delar av den afrikanska kontinenten, medan däremot EU inte hade det lika lätt i alla afrikanska länder. Hur ser den situationen ut nu, och hur är strategierna för att EU ska kunna bygga ett starkare förtroende på den afrikanska kontinenten?

Här är som sagt 14 miljoner människor på flykt. Svälten är där, och detta är verkligen en katastrof som skulle förtjäna mer uppmärksamhet och som behöver hanteras för att utvecklingen ska kunna vändas. Det handlar inte bara om att få stopp på kriget och en omedelbar vapenvila och stötta på det sättet. Det handlar också om andra delar, som hur klimatförändringens effekter driver fram det här våldet och annat.

Det finns oerhört mycket mer som behöver göras i den här regionen – typ så får det bli.

Anf. 128 REBECKA LE MOINE (MP):

Ordförande! Jag instämmer i det som Socialdemokraterna just framförde.

Jag har två frågor. Den första är om EU arbetar för att stoppa vapenhandel och vapensmuggling till stridande parter i Sudan. Den andra är om man är beredd att sätta mer press på Förenade Arabemiraten i detta.

Anf. 129 DANIEL RIAZAT (V):

Jag vill också instämma i det som både Socialdemokraterna och Miljöpartiet har tagit upp här.

Det jag undrar över är EU:s roll i att sätta press på och sluta sälja vapen till länder som är direkt involverade i detta krig. Vi vet att om det är någonting som möjliggör denna typ av extrema katastrofer är det att det

finns ett antal länder som beväpnar olika grupper, i Sudan i det här fallet. Arabemiraten är välkända för att ha bidragit med drönare och diverse utrustning som leder till detta lidande. Finns det några tankar om att till exempel sluta sälja vapen till diktaturer som i sin tur bidrar till kriget? Har regeringen några sådana tankar att driva på EU-nivå?

2024/25:9
15 november

Anf. 130 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr ordförande! När det först gäller Matilda Ernkrans fråga om Sveriges och EU:s arbete i Sudan arbetar ju Sverige inom EU, inte minst genom EU:s särskilda sändebud för Afrikas horn Annette Weber, samt med andra likasinnade med att stärka civila aktörers roll i fredsanssträngningarna. Situationen kräver intensiva internationella diplomatiska ansträngningar för att nå framgång, inklusive av Sverige, EU och många andra aktörer som verkar för deeskalering och en politisk process. Det är viktigt att det internationella samfundet arbetar mer koordinerat och förmår parterna att agera konstruktivt.

Jag skulle ändå säga att EU spelar en viktig roll i Sudan och via sitt särskilda sändebud för Afrikas horn har löpande kontakter med USA, Egypten, Förenade Arabemiraten och Saudiarabien. Samtliga är centrala aktörer när det kommer till att försöka stabilisera situationen i Sudan.

Vad gäller UAE har de förnekat alla anklagelser om vapenleveranser och stöd till Rapid Support Forces. Sverige verkar för att alla aktörer i det internationella samfundet ska agera konstruktivt till förmån för ett omedelbart eldupphör, fullt och obehindrat humanitärt tillträde och skydd av civila.

Vad gäller export av svensk krigsmateriel är avledningsrisken något som Inspektionen för strategiska produkter alltid tar i beaktande i sin helhetsbedömning. För att komma i fråga som mottagare av svensk krigsmateriel måste mottagaren skriva under ett slutanvändarintyg och försäkra att man inte kommer att sprida materielen vidare.

Det föreligger dessutom ett vapenembargo mot Darfurregionen i Sudan. Vapenembargo innebär ett absolut förbud mot export till den sanktionsbelagda staten eller entiteten. Om det föreligger ett vapenembargo utfärdas inte heller några svenska utförseltillstånd för krigsmateriel, enligt lagstiftningen.

Anf. 131 ORDFÖRANDEN:

Jag har inte hört några avvikande ståndpunkter och konstaterar därmed att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi har sedan dagordningspunkt 9, Övriga frågor.

Anf. 132 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Man avser inte att ta upp några övriga frågor.

Anf. 133 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi utrikesministern med medarbetare för deras medverkan vid nämndens sammanträde.

**§ 4 Utrikesfrågor – försvar
Försvarsminister Pål Jonson**

**Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor –
försvar den 28 maj 2024**

Återrapport från informellt ministermöte den 29–30 augusti 2024

**Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor – försvar den 19 november 2024**

Anf. 134 ORDFÖRANDEN:

Vi välkomnar försvarsminister Pål Jonson med medarbetare in i vår syrefattiga bubbla där EU-nämnden just nu försöker proviantera för att kunna fortsätta framrycka till punkt 4 på vår dagordning, Utrikesfrågor – försvar, med försvarsministern.

Vi börjar med en återrapport.

Anf. 135 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr ordförande! Jag har ingenting att tillägga på den punkten.

Anf. 136 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 3, Aktuella frågor.

Anf. 137 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr ordförande! På dagordningen för FAC – försvar den 19 november finns tre dagordningspunkter: Aktuella frågor, EU:s stöd till Ukraina och Försvarsberedskap.

Under den första dagordningspunkten informerar EU:s höga representant Josep Borrell om aktuella frågor. Även om ståndpunkterna i dessa frågor inte ska förankras i riksdagen vill jag säga några ord om vad vi tror kan komma upp.

Under de aktuella frågorna förväntas utvecklingen av EU:s snabbinsatsförmåga RDC, rapid deployment capacity, beröras. Sverige stöder den fortsatta utvecklingen av RDC, som ska nå full operativ förmåga under 2025. För regeringen är det viktigt att den fortsatta utvecklingen sker enligt principen om genomförbarhet, långsiktighet och mervärde. Duplicering av Nato ska undvikas, och principen om *en* uppsättning av styrkor måste beaktas.

Vid mötet förväntas den höga representanten även informera om den pågående strategiska översynen av Pesco. Regeringen har i den översynen fått stort genomslag för att Pesco ska vara strategiskt, smart och effektivt. Regeringen kommer även att fortsätta bevaka frågan om tredjelandskriterier och säkerställa samarbetet med Nato.

Anf. 138 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, EU:s stöd till Ukraina.

Anf. 139 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr ordförande! Den andra dagordningspunkten fokuserar på EU:s militära stöd till Ukraina. Fokus kommer att ligga på att diskutera Ukrainas

behov och arbetsläget för EU:s olika initiativ och instrument för att stötta Ukraina. Representer från Ukraina, bland annat försvarsminister Umjerov, och Natos generalsekreterare Rutte väntas preliminärt delta under delar av dagordningspunkten.

Regeringen anser att det är avgörande att EU kan visa så stor enighet som möjligt i unionens stöd till Ukraina. Därför välkomnar regeringen det initiativ som lagts fram om att göra Ukrainastödet inom ramen för den europeiska fredsfaciliteten frivilligt. Detta föreslås kunna lösa blockeringar inom instrumentet.

Vid mötet kommer regeringen att uppmana samtliga medlemsstater att fokusera på att finna lösningar för att unionens stöd till Ukraina ska fortsätta.

Regeringen välkomnar att rådet den 8 november 2024 antog ett rådsbeslut om en tvåårig förlängning av mandatet för den militära stödinsatsen för Ukraina, Eumam Ukraina. Det nya mandatet innebär att insatsen framöver får dela information med Natos stödåtgärd till Ukraina, det som brukar kallas NSATU, vilket regeringen ser positivt på. Regeringen kommer att fortsätta verka för att anpassa insatsen efter Ukrainas behov, exempelvis genom en framtida rådgivande funktion. Sverige bidrar med instruktörer till Eumam Ukraina men även med en biträdande försvarsrådgivare till EU-delegationen i Kiev.

Regeringen välkomnar att en överenskommelse nu är nådd om att genomföra EU:s del av G7-överenskommelsen om att använda avkastningen från de immobiliserade ryska tillgångarna.

Regeringen ser positivt på att lånet kan användas till både militärt och civilt stöd. Regeringen kommer att verka för att de medel som fördelas genom den europeiska fredsfaciliteten ska kunna användas till upphandling från den globala marknaden. Vidare betonar regeringen vikten av att bibehålla ett starkt bilateralt och multilateralt stöd.

Ett nära samarbete mellan europeisk och ukrainsk försvarsindustri är mycket viktigt, både för Ukrainas framtid och för europeisk säkerhet. Förordningsförslagen om ett europeiskt försvarsindustriellt program, Edip, syftar bland till att bidra till återhämtning, återuppbyggnad och modernisering av Ukrainas försvarsindustriella bas. Regeringen välkomnar denna ambition.

Anf. 140 MARKUS SELIN (S):

Ordförande! Tack, försvarsministern, för en kärnfull föredragning! Jag hade äran att ställa kommande fråga till försvarsministern i går. Jag har tidigare i dag ställt en liknande fråga till utrikesministern, som jag också ställde en fråga till vid EU-nämndssammanträdet fredagen den 11 oktober. Detta är alltså känd materia.

Vi socialdemokrater vill ju så fort det bara går se Jas 39 Gripen flygandes i Ukraina för att försvara det tappra folket under Rysslands orättfärdiga anfallskrig. Min fråga handlar precis som i går om synen på långdistansvapen. Jas 39 Gripen blir ju i allra högsta grad ett långräckviddigt vapen. Jag exemplifierade både tidigare i dag och i går med att ett fulltankat Jas 39 Gripen flyger härifrån till Milano och tillbaka utan problem. Om man placerar ett antal Jas 39 Gripenplan i Ukraina blir det i allra högsta grad ett långräckviddigt vapen för att försvara Ukraina.

2024/25:9
15 november

Min fråga till försvarsministern handlar om hur försvarsministern och regeringen ser på den ambivalens som har funnits hos andra länder och aktörer när det gäller långräckviddiga vapen, särskilt om – och förhoppningsvis när – Jas 39 Gripen anländer till Ukraina för försvar av landet.

Anf. 141 LARS WISTEDT (SD):

Herr ordförande! Vi hörde ju vissa av dessa saker i går, och vi stöder fullt ut det som försvarsministern tog upp. Jag skulle dock vilja skicka med att vi hoppas att försvarsministern i samtalen, officiellt och inofficiellt, fortsätter att trycka på för att begränsningarna gällande långräckviddiga vapensystem ska släppas. Det gäller främst gentemot Storbritannien, Tyskland och – bilateralt, multilateralt eller via unionen – USA.

Detta beror främst på den nordkoreanska interventionen i Ukraina. Där finns 10 000–12 000 nordkoreaner, vilket motsvarar drygt 15 svenska FLF:er till Lettland. Man kan fundera på hur Ryssland hade reagerat om vi hade skickat 15 FLF:er till Ukraina. De kanske hade uttryckt något mer än vissa fördömanden.

Det kan också noteras att detta är första gången någonsin som nordkoreansk marktrupp deltar utanför nordkoreanskt territorium. Man deltog med piloter i Vietnamkriget, men marktrupp har aldrig någonsin satts in utanför koreanskt territorium. Detta är ju en väldigt stor eskalation, och det måste få tydliga konsekvenser i stödet till Ukraina.

Jag vill, ungefär som Cato den äldre gjorde i senaten i Rom, avsluta med att säga: För övrigt anser Sverigedemokraterna att begränsningarna kring långräckviddiga bekämpningssystem måste släppas. Det tog 35 år för Cato att få igenom sitt. Jag hoppas att det går fortare i det här fallet, och det gör nog Ukraina också.

Anf. 142 ORDFÖRANDEN:

Ryssland delenda est.

Anf. 143 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr ordförande! Jag tackar Markus Selin och Lars Wistedt för relevanta frågor.

Regeringen har inte angett några geografiska begränsningar för hur Ukraina får använda svenska vapen. Ukraina har enligt folkrätten rätt att försvara sig självt inom och utom sitt territorium, eftersom det är Ryssland som är aggressorn och Ukraina som försvarar sig. Detta har vi kommunicerat i anslutning till Ukraine Defense Contact Groups möten >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< och vid Natomöten.

Det vedertagna begreppet när det gäller det som här kallades långräckviddiga vapen är kryssningsrobotar och ballistiska robotar. Flygstridskrafter har ju också längre räckvidd. Det finns i det avseendet inga som helst principiella invändningar mot att Ukraina ska ha rätt till flygstridssystem eller Gripen. Det som har varit begränsningen här är att de övriga länderna i flygkoalitionen har rekommenderat Sverige att avvakta med leveranser, också mot bakgrund av att man behöver komma längre i arbetet med F-16.

Det finns, återigen, inga geografiska begränsningar. Vi har även i andra forum, >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<Det är folkrätten som styr det svenska stödet.

2024/25:9
15 november

Anf. 144 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Försvarsberedskap.

Anf. 145 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr ordförande! Mötets andra diskussionspunkt handlar om hur EU kan öka sin nivå av försvarsberedskap. Fokus kommer att ligga på att diskutera arbetet med att stärka den europeiska försvarsindustriella basen. Diskussionerna väntas också beröra Draghis och Niinistös rapporter, som jag kommer att återkomma till. Den före detta presidenten Niinistö förväntas även närvara under dagordningspunkten.

Regeringen ser att det finns ett behov av att stärka den europeiska försvarsindustriella basen. Produktionskapaciteten i Europa behöver öka samtidigt som ett nära samarbete med strategiska partner upprätthålls. Regeringen stöder därför i detta avseende ambitionen i den europeiska försvarsindustristrategin Edis.

När det gäller att identifiera europeiska försvarsprojekt av gemensamt intresse anser regeringen att det ska utgå ifrån medlemsstaternas behov. Regeringen fokuserar på att se till att det nya förordningsförslaget Edip stöder en bred, öppen och konkurrenskraftig marknad samt möjliggör för den svenska försvarsindustrins deltagande. Samarbete med partners utanför EU är viktigt, inte minst utifrån försörjningstrygghet, då leveranskedjorna ofta är internationella.

Förra året antogs 22 prioriteringar för EU:s militära förmågeutveckling, vilket kallas CDP-prioriteringar. Från svensk sida utgör det förmågebehov som definieras inom Natos planeringsprocess utgångspunkten för den nationella förmågeutvecklingen.

Vid FAC kommer även frågan om finansieringsmöjligheter till EU:s försvarsinitiativ och tillgången till finansiering av försvarsindustrin att diskuteras. Regeringen anser att det är angeläget att generera och uppmuntra privata investeringar. Som ni vet har Sverige tillsammans med andra medlemsstater uppmanat chefen för Europeiska investeringsbanken och ordföranden för Europeiska rådet att utforska möjligheterna för EIB att investera i försvarsrelaterad verksamhet utöver befintliga projekt med dubbla användningsområden. Detta ska göras samtidigt som påverkan på EIB:s riskprofil beaktas och EIB:s finansiering värnas.

Inom ramen för diskussionen om försvarsberedskap förväntas försvarsministrarna också beröra Draghis och Niinistös rapporter och det kommande vitpaperet om framtiden för europeiskt försvar.

I sin rapport från september om konkurrenskraft presenterade Mario Draghi bland annat rekommendationer om europeiskt försvar. Regeringen håller med om vissa av förslagen, såsom att stärka den europeiska försvarsindustriella basen, satsa på försvarsinnovation och underlätta för gemensam upphandling. För svenskt vidkommande är det dock problematiskt att rapporten fokuserar på europeisering av leverantörer och

leveranskedjor och på ifrågasatt kompetensfördelning på området mellan kommissionen och medlemsstaterna.

Regeringen välkomnar att Niinistö har presenterat sin rapport om hur EU:s försvarsberedskap kan stärkas och om dess tvärssektoriella ansats. Rapporten innehåller ett stort antal rekommendationer – över 80 stycken – som vi för närvarande analyserar på Regeringskansliet.

Regeringen avser att delta aktivt i processen med framtagandet av det kommande vitpaperet om framtiden för europeiskt försvar. Regeringen kommer att verka för att medlemsstaternas ansvar för nationell säkerhet respekteras, att duplicering av existerande verktyg minimeras och att ett mervärde existerar när det gäller föreslagna nya åtgärder.

Slutligen vill jag också informera om att Europeiska försvarsbyrån, EDA, i anslutning till FAC:s möte om försvar har kallat till ett styrelsemöte i ministerformat. Mötet förväntas i huvudsak behandla EDA:s budget för 2025, byråns treåriga planeringsram och den årliga översynen av försvar – det som heter CARD-rapporten – för 2024. I samband med mötet avser Sverige att underteckna en avsiktsförklaring rörande integrerat luft- och missilförsvar.

Anf. 146 DANIEL RIAZAT (V):

Ordförande! Jag tänkte ställa en fråga om samarbetet med USA. Hur ser ministern på valet och på att USA nu har valt den person landet har valt? Detta kommer förmodligen att få konsekvenser när det gäller försvarsfrågorna. Vilka indikationer finns, och hur bedömer ministern att det kommer att se ut framöver?

Vänsterpartiet är på ett principiellt plan emot ett försvar på EU-nivå. Vi menar att detta är ett sätt att gå åt det hållet. Vi tycker att försvarspolitikerna är en nationell kompetens som inte ska samordnas på EU-nivå det här sättet. Jag vill dock tillägga att vi tycker att fokus i detta ärende, där det går, bör vara på Ukraina och hur stödet till Ukraina ska utformas, vilket ministern tog upp i det förra ärendet.

Vi vill kunna stötta Ukraina och samtidigt behålla den nationella kompetensen när det gäller försvaret.

Anf. 147 MARKUS SELIN (S):

Ordförande! Jag tackar försvarsministern för en rapp redogörelse.

Jag har tre frågor eller medskick. Jag börjar med det nyaste.

Jag får väl nästan be om ursäkt för att jag inte tog upp detta i går. Nu har jag fått äran att lyssna på försvarsministern två gånger under denna dagordningspunkt. Niinistös rapport är ju högaktuell. Jag hörde både i går och i dag att arbete pågår och att man – som jag tolkar det – analyserar, vänder och vrider.

Kan försvarsministern bli lite mer konkret? Ser han redan nu någonting i detta som kan bli intressant för oss ledamöter i Sveriges riksdag? Jag tänker till exempel på Polens förslag om ett gemensamt europeiskt luftförsvar. Ett annat exempel gäller gemensamma lager, lageruppbyggnad och synen på den civila beredskapen. Detta var min första fråga, och den var inte med i går – jag ber om ursäkt för det.

De två andra saker jag vill ta upp gäller känd materia. Det blir något mer av en hälsning och kanske en fråga – vi får se.

Jag börjar med jobben i Sverige. Försvarsindustrin är ju en viktig del av en högteknologisk sektor hos oss. Vi står upp för högkvalificerade jobb i hela landet. När det gäller en gemensam EU-politisk försvarsmaterielstrategi – eller ett försvarsmaterielprogram, som är aktuellt under denna dagordningspunkt – vill jag återigen påminna om att detta inte får bli ett instrument för att flytta arbetstillfällen till Toulouse, Marseille eller Düsseldorf. Jag, och vi socialdemokrater, ser mycket gärna att det blir fler arbetstillfällen i Örnsköldsvik, Linköping eller Karlskoga. Det skulle för den delen även kunna handla om Trollhättan, Stockholm eller Karlskrona, men vi kan lämna den geografiska övningen för i dag.

Jag tyckte att försvarsministern gav ett tydligt svar i går gällande fragmentering kontra diversifiering. Det kan vara allmänbildande för fler ledamöter här i EU-nämnden att höra svaret på frågan. Fragmentering kan ju vara både negativt och positivt när det gäller värdekedjor och värdeskapande mellan olika företag i samråd kopplat till politiken och i förhållande till ordet diversifiering. Det kan också låta positivt, beroende på hur man förvaltar frågan.

Anf. 148 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Jag vill ansluta mig till den avvikande ståndpunkt som Vänsterpartiet redogjorde för. Vi vill inte se en risk för militarisering inom EU utan tycker snarare att Nato ska vara platsen där liknande försvarsfrågor hanteras.

Anf. 149 DANIEL RIAZAT (V):

Jag vill bara förtydliga en sak. Jag tror att jag glömde säga att jag anmälde en avvikande ståndpunkt. Det var alltså inte bara ett medskick.

Anf. 150 ORDFÖRANDEN:

Jag gissade att det var så, och det blev om inte annat tydligt nu!

Anf. 151 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

När det gäller Daniel Riazats fråga är den transatlantiska länken inte i formell bemärkelse med som en dagordningspunkt på själva mötet.

Det här är ju en avgående kommission som har sitt sista möte i det gamla kommissionsformatet, och därför reflekterar många av frågorna den agenda som den avgående kommissionen har diskuterat. Den transatlantiska länken är alltså inte föremål för diskussioner. Som jag anförde när jag var i utskottet kommer det dock säkert att föras flera intressanta informella diskussioner utanför rummet.

Beträffande den inkommande Trumpadministrationen har regeringen sagt att vi kommer att arbeta med vilken administration som än blir vald och att vi kommer att behöva ha ett starkt transatlantiskt samarbete. Det är vår ansats och inriktning, och det är det vi kan säga här och nu.

Jag går över till Markus Selins frågor. Det stämmer att jag inte kommenterade Niinistörapporten, men jag ber att få lämna några kommentarer med anledning av den. Jag vill också signalera att det på försvarsministermötet kommer att hållas en informell första diskussion kopplat till Niinistörapporten. Den kommer sedan att återupptas på mötet

i Europeiska rådet, och det finns säkert skäl att tro att den även kommer att dyka upp på fler försvarsministermöten framöver.

Det vi har sagt initialt är att en av de aspekter av Niinistörapporten som vi välkomnar är att man ser över EU:s försvarsberedskap såtillvida att det ska finnas en bild av vilka konsekvenser det skulle få för EU som union i händelse av väpnat angrepp. Det handlar inte minst om den korrelation som kan och bör finnas mellan artikel 42.7 och artikel 5. Många av de beredskapsåtgärder som framgår i rapporten – och det är rätt så många, över ett åttiotal – ryms i det arbete som Sverige faktiskt har bedrivit under en längre tid i och med att vi har erfarenhet av och kunskap om totalförsvar.

På några områden är vi lite mer tveksamma till Niinistörapporten. Det berör kompetensförflyttning från ett mellanstatligt samarbete till kommissionen samt vissa av finansieringsförslagen.

Det skulle jag säga som en initial analys kopplat till Niinistörapporten.

Beträffande jobben och arbetsmarknadstillfällena bevakar vi, vilket jag hoppas att jag tydliggjorde tidigare, intresset för svensk försvarsindustri eller i Sverige verksam försvarsindustri. Det gör vi bland annat genom att värna en öppen och transparent marknad där svenska försvarsföretag som är exportberoende också har ett bra marknadsinträde.

Vi gör det också genom att värna det som kallas tredjelandfrågan i och med att en hel del av de företag som finns i Sverige också har utländskt ägande, antingen från Storbritannien eller USA. Det är viktigt att de också har tillträde till de olika samarbetsstrukturer som finns inom ramen för EU, inte minst kopplat till Pesco och till EDF. Det är också ett sätt att värna konkurrenskraften.

En annan del är naturligtvis den grad av engagemang vi har i de här frågorna. De är viktiga, och det är därför vi från regeringens sida har presenterat ett antal policyinitiativ för att få med oss andra länder. Det har vi gjort med Pesco och med ett antal försvarsindustrifrågor.

Avslutningsvis har vi frågan om diversifiering och fragmentisering, som jag tycker är viktig. Det finns en viss distinktion mellan dem i det narrativ och den beskrivning som ibland kommer från EU:s håll, och det är att de stora problemen är duplicering, fragmentisering och överproduktion. Det kan ha legat någonting i det för några år sedan, men nu har vi en helt annan situation på den europeiska försvarsmarknaden. Just nu har vi, vilket jag faktiskt sa i kammaren tidigare i dag, problem med väldigt långa leveranstider och även en prisbild som är väsentligt högre. Det gör att vi behöver andra åtgärder än tidigare.

Vår uppfattning är alltså att diversifiering i sig inte utgör ett problem. Vi vill naturligtvis ha mer produktion på marknaden, och vi vill naturligtvis också ha ett mått av konkurrens för att få ned priserna. Ungefär där befinner vi oss i vår syn på frågan. Många säger att det finns stora problem med fragmentisering och diversifiering, men vi delar inte den analysen.

Anf. 152 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning, med en avvikande mening från V och MP.

Finns det något att säga under punkten Övriga frågor?

Anf. 153 Försvarsminister PÅL JONSON (M):
Nej.

2024/25:9
15 november

Anf. 154 ORDFÖRANDEN:
Då tackar vi försvarsministern med medarbetare för i dag.
Nämnden omgrupperar!

§ 5 Allmänna frågor

Statsrådet Jessica Rosencrantz

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för allmänna
frågor den 15 oktober 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
allmänna frågor den 19 november 2024

Anf. 155 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Jessica Rosencrantz och hennes medarbetare hjärtligt välkomna till dagens sammanträde med EU-nämnden.

Vi börjar med en återrapport.

Anf. 156 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr ordförande! Allmänna rådets senaste möte hölls den 15 oktober i Luxemburg, där jag företrädde Sverige. Nämnden har tagit del av den skriftliga återrapporten, och jag svarar gärna på frågor.

Anf. 157 ORDFÖRANDEN:

Det finns inga frågor från nämnden. Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt nummer 3, Förberedelser inför Europeiska rådets möte den 19–20 december 2024: Utkast till kommenterad dagordning.

Anf. 158 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr ordförande! Den 19–20 december träffas stats- och regeringscheferna i Europeiska rådet. Vid allmänna rådets möte kommer utkastet till annoterad dagordning inför mötet i Europeiska rådet att behandlas.

Nämnden har tagit del av dagordningen, och på den står Rysslands aggression mot Ukraina, Mellanöstern, EU:s roll i världen, resiliens och krisberedskap, migration och övriga frågor. Under övriga frågor står utvidgningen och yttre förbindelser.

Statsministern kommer att samråda med EU-nämnden om svenska ståndpunkter inför mötet i Europeiska rådet. Vad gäller diskussionen i substans kommer jag att återkomma till den vid mitt nästa samråd med EU-nämnden, det vill säga den 13 december.

Vad gäller dagordningen kan regeringen stödja den. Det är viktigt att Europeiska rådet fortsätter att hålla Ukraina högt på dagordningen och att EU fortsätter att stödja Ukraina politiskt, militärt, ekonomiskt, humanitärt och rättsligt så länge det behövs samt ger stöd till fortsatta reformer för Ukrainas EU-närmande.

Vad gäller den mycket allvarliga situationen i Mellanöstern har utrikesministern nyss redogjort för regeringens ståndpunkt här i nämnden.

Regeringen välkomnar en diskussion om EU:s plats i världen. Det är viktigt med goda förberedelser och att EU kan stå enat i en orolig omvärld.

Regeringen välkomnar att Niinistö's rapport presenteras och att en första diskussion äger rum på Europeiska rådets möte i december. Försvarsministern har nyss redogjort för regeringens ståndpunkt här i nämnden.

Vi välkomnar att frågan om migration återkommer. Diskussionen i oktober visade en bredare samsyn än tidigare bland EU:s medlemsländer. Vi verkar för genomförande av migrations- och asylpakten och har fokus på återvändande och samarbete med tredjeland, inte minst genom viseringspolitiken.

Slutligen: Den 30 oktober presenterade kommissionen årets utvidgningspaket. Till skillnad från förra årets utvidgningspaket, som innehöll fyra rekommendationer om större beslut avseende Ukraina, Moldavien, Bosnien och Hercegovina samt Georgien, innehåller årets paket inte rekommendationer av samma storleksgrad. Skälet till detta är att stora steg togs under det gångna året.

Kommissionens meddelande innehåller inga överraskningar utan redogör för utvecklingen i länderna. Nu pågår förhandlingar om ordförandeskapets förslag till rådsslutsatser om utvidgningen. Slutsatserna planeras antas vid allmänna rådets möte den 17 december och därefter endosseras av Europeiska rådet.

Regeringen anser att EU:s utvidgning är en geostrategisk investering i fred, demokrati, säkerhet, stabilitet och välbefinnande. Det ligger i EU:s intresse att hjälpa kandidatländerna att närma sig unionen. Det är samtidigt viktigt att EU:s utvidgningsprocess är trovärdig och meritbaserad med fokus på grundläggande reformer, i synnerhet gällande rättsstatens principer.

Ukraina och Moldavien har gjort imponerande reformframsteg under det senaste året, trots Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och intensifierade hybridattacker mot Moldavien. Regeringen vill se konkreta steg i anslutningsförhandlingarna så snart som möjligt. Vi välkomnar också de fortsatta reformerna på västra Balkan, särskilt framstegen i Montenegro och Albanien.

Anf. 159 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det här befinner sig i ett tidigt skede, som EU-ministern också säger, och det kommer att komma tillbaka till EU-nämnden i form av utkast till rådsslutsatser och så vidare.

Jag skulle vilja skicka med något gällande det som EU-ministern för fram både muntligt och skriftligt om exempelvis hur regeringen ser på situationen i Mellanöstern. Jag kan tycka att det vore bra om man stämde av sinsemellan i regeringen. Vi har nämligen precis haft utrikesministern här, och utrikesministern säger och skriver "omedelbar vapenvila" – men det säger inte EU-ministern. Utrikesministern är även tydlig med att Israel har ett ansvar för att se till att humanitärt stöd kommer fram till civilbefolkningen samt med en tvåstatslösning och annat. Jag kan alltså tycka att det vore bra om man var synkad.

Sedan undrar jag över den middagsdiskussion om det amerikanska valet som ägde rum under det informella mötet i Europeiska rådet tidigare. Behöver det inte framföras att det här ska tas upp också när det är ett formellt möte i Europeiska rådet?

Det är nämligen i alla fall vår uppfattning att EU nu står vid ett vägskäl och behöver hitta sätt att hålla samman i ett fortsatt stöd – och ett fortsatt ökat stöd – till Ukraina. Man behöver också vara väldigt tydlig med att eventuella fredsförhandlingar, om de någon gång sker, måste ske på Ukrainas initiativ och inget annat, liksom med att det krävs mer koordination och samordning mellan EU:s ledare gällande hur man ska se

till att EU:s ledare faktiskt håller samman i det så viktiga stödet till Ukraina.

Det här understryks bara av det vi kan ana kommer i och med en ny amerikansk president. Det skulle väl alltså vara en fråga, det vill säga om det här inte är någonting som EU-ministern kan ta med sig och försöka få upp på dagordningen, eller hur man ser på detta.

Anf. 160 DANIEL RIAZAT (V):

Jag ska försöka vara kortfattad eftersom många av punkterna har tagits upp av tidigare ministrar och statsråd.

Vi står fast vid alla våra avvikande ståndpunkter när det kommer till frågan om Palestina, Libanon och Israels olagliga krigföring gentemot civilbefolkningarna. Alla de punkterna finns alltså kvar som avvikande ståndpunkter.

Sedan är vi kritiska till migrationspakten. Vänsterpartiet har inte gått med på detta och inte på den inhumana asylpolitik med asylhubbar och liknande som det har kommits överens om på EU-nivå. Jag vill alltså anmäla en avvikande ståndpunkt även gällande migrationspolitiken, vilket vi har sedan tidigare. Vi anser att man från Sveriges sida behöver vara en human röst för rätten till asyl, och vi menar att det här hotar det.

Anf. 161 REBECCA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Även vi står bakom de tidigare aviserade avvikande ståndpunkterna vad gäller bland annat Mellanöstern. Vi i Miljöpartiet är även djupt kritiska till migrationspakten, så den delen vill vi också gärna ha kvar.

Anf. 162 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Jag börjar bakifrån, och där uppfattade jag en avvikande ståndpunkt men egentligen inga frågor.

När det gäller Matilda Ernkrans inlägg: Nu tar vi egentligen bara dagordningen, och precis som du själv sa är vi i ett tidigt skede. Vi har inte utvecklat alla positioner i detalj. Om man exempelvis tänker på Mellanöstern hänvisar jag till det samråd ni precis har haft med utrikesministern. Vi kommer dock att återkomma i substans, både jag och statsministern, inför mötet i Europeiska rådet.

När det gäller frågan om relationen till USA och, som jag uppfattade det, om vi inte ska ha en mer utförlig diskussion om den finns det en punkt på dagordningen som handlar om EU:s plats i världen. Det har inte riktigt konkretiserats i alla delar exakt vad den kommer att innebära, men jag föreställer mig – och räknar väl med – att just relationen till USA kommer att vara en viktig del där. Där finns ju väldigt mycket att säga, men jag räknar med och föreställer mig att det kommer att inrymmas inom den diskussionen.

Vi får alltså återkomma nästa gång jag är här, och slutligen när statsministern är här, då vi vet mer om den punkten.

Anf. 163 MATILDA ERNKRANS (S):

Jag vet egentligen inte vilken ordningen är. Vi har haft samråd med andra ministrar, och de har också berört många av de här frågorna. Det är klart att vi står fast vid de avvikande ståndpunkter som vi anmälde.

Jag skulle också vilja göra ett medskick i form av en avvikande ståndpunkt i det här ärendet. Som vi var inne på tycker vi att Sverige under dagordningspunkten om EU:s plats i världen ska vara tydligt med att det är av absolut största vikt att EU:s ledare tar sig an det som kommer att vara den stora utmaningen: hur man ska hålla samman för att säkerställa stödet till Ukraina men också vår egen säkerhet. Vi har fört fram – och tycker fortfarande – att det krävs en speciell plan för hur EU ska hålla samman och säkra det här stödet och för hur man ska samordna sig för att övertyga USA om att det även ligger i USA:s intresse att fortsätta stödja inte minst Ukraina. Detta vill jag lämna som en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna.

Anf. 164 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Jag vill bara förtydliga att regeringen inte har någon annan uppfattning. Vi räknar med, önskar och vill att den här diskussionen ska inbegripa och fokusera på den viktiga transatlantiska relation som vi har. Det finns som sagt mycket att säga om detta, både säkerhetsmässigt kopplat till Ukraina och på diverse andra områden, inklusive handel, men vi räknar med och anser att den här punkten ska handla om detta. Utifrån regeringens horisont har vi inga olika uppfattningar där.

Anf. 165 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med avvikande ståndpunkter från MP och V gällande de tidigare ståndpunkter som det redogjorts för i angörande ärenden – om migrationspakten – samt en avvikande ståndpunkt om USA från Socialdemokraterna.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Den årliga rättsstatsdialogen: landsspecifika diskussioner.

Anf. 166 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Ordförande! Inom ramen för den årliga rättsstatsdialogen kommer landsspecifika diskussioner att äga rum, denna gång med Malta, Nederländerna, Österrike och Polen. Utgångspunkten är som vanligt landskapiteln i kommissionens rättsstatsrapport. Regeringen ser de landsspecifika diskussionerna som en värdefull möjlighet att diskutera och utbyta erfarenheter för att stärka respekten för rättsstatens principer inom hela EU. Det är ett bra komplement till EU:s övriga verktyg, som villkorlighetsmekanismen i EU-budgeten. Nämnden har tagit del av de fyra landskapitlen, som jag kort ändå tänkte kommentera.

Vad gäller Malta uppfattas rättsväsendets oberoende som högt, men ineffektiviteten i rättssystemet fortsätter att vara ett problem. Korruptionen i den offentliga sektorn uppfattas som relativt hög. Inga åtgärder har vidtagits för att stärka public service-mediernas oberoende styrning, och journalister stöter fortfarande på hinder i sin yrkesutövning.

När det gäller Nederländerna uppfattar samhället i hög grad att rättsväsendet är oberoende. Intressenter påpekar dock att det behövs till-

räckliga resurser för att rättssystemet ska fungera effektivt. Korruptionen anses överlag vara låg. En strategisk prioritering är att förhindra infiltration av den organiserade brottsligheten i offentliga institutioner genom korruption.

I Österrike uppfattas rättsväsendet i hög grad som oberoende. Konkreta försök till politisk påverkan på enskilda utredningar har dock skett, enligt en oberoende utredningskommitté. Korruptionen uppfattas som relativt låg. Parlamentet har nyligen antagit en lag som stärker rätten till tillgång till allmänna handlingar.

I Polen är utvecklingen positiv på rättsstatsområdet sedan parlamentsvalet 2023. Den nya regeringen gör ansträngningar för att reparera de allvarliga brister vad gäller domstolars oberoende som tidigare konstaterats. Vissa åtgärder har vidtagits på korruptionsområdet, men problem består i form av bred immunitet för ledande befattningshavare. Oro kvarstår i förhållande till mediefriheten och mediernas oberoende. Civilsamhällets förutsättningar har förbättrats på flera områden, särskilt vad gäller organisationer som verkar för hbtqi-personers rättigheter.

Mot bakgrund av det som lyfts fram om de här fyra medlemsstaterna avser jag i diskussionen att särskilt lyfta fram vikten av att motverka korruption, av att säkerställa ett oberoende rättsväsende och mediefrihet och vikten av allmänna handlingars offentlighet.

Anf. 167 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Unionens värden i Ungern – motiverat förslag enligt artikel 7.1 i EU fördraget.

Anf. 168 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Ordförande! Den här informationspunkten sattes upp på dagordningen på förslag av Tyskland och med stöd av Sverige och andra likasinnade länder. Som nämndens ledamöter minns aktiverades artikel 7-förfarandet mot Ungern av Europaparlamentet 2018 genom ett motiverat förslag om att det fanns en klar risk att Ungern åsidosätter EU:s grundläggande värden på en rad områden.

I årets rättsstatsrapport framgår att Ungern inte har gjort några framsteg i linje med de rekommendationer som gavs i 2023 års rapport. Bland oroande tendenser kan särskilt den så kallade suveränitetslagen nämnas. Lagen ger staten långtgående befogenheter att undersöka organisationer, medier och oppositionspartier som misstänkts tjäna utländska intressen. Kommissionen har stämt Ungern vid EU-domstolen med anledning av lagen.

Regeringens inställning gällande rättsstatsläget i Ungern har inte förändrats. Det är allvarligt att Ungerns allvarliga brister avseende rättsstaten och grundläggande värden tyvärr bara verkar fortsätta.

Anf. 169 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det här är en informationspunkt. Som jag uppfattar det kommer kommissionen att berätta om hur den ser på det här, och så kommer Ungern att få ge sin syn. Jag vill bara höra mig för: Om det blir

en samtalsrunda, hur tänker Sverige agera då? Och när kommer det här tillbaka till rådet för att man ska ta ställning?

Vi i Socialdemokraterna har respekt för att EU är i en svår tid och behöver hålla samman, men vår bild är att man kan ta sig an detta med lite olika strategier. Det måste i alla fall ske i en samlad strategi. Vi vill med detta i åtanke inför att det här kommer upp igen lite försiktigt flagga för att vi tycker att det är dags att Sverige tar nya steg. Detta fördes också fram av Liberalerna redan i juni när det här var uppe senast. Svaret från statssekreteraren var då att det är fullt möjligt att ta nya steg om man kan konstatera att utvecklingen i Ungern i relation till artikel 2 i EU-fördraget verkligen inte går åt rätt håll.

Vi vill flagga för att vi tycker att det är dags att Sverige väljer att agera för att hitta den majoritet i rådet som krävs för att man ska ta nästa steg, nämligen att konstatera att Ungern allvarligt åsidosätter värdena i artikel 2 i EU-fördraget, och om det inte är möjligt åtminstone försöka komma fram till en majoritet om nya starka rekommendationer till Ungern. Som sagt är det här en informationspunkt, så vi kan inte anmäla någon avvikande ståndpunkt. Det här får mer vara ett sätt för oss från Socialdemokraterna att flagga för att detta är vad vi förväntar oss.

Anf. 170 ELIN NILSSON (L):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för föredragningen. Vi var många som var oroliga inför det ungerska ordförandeskapet, och man kan tyvärr konstatera att vi i mångt och mycket har fått rätt. Orbán har försökt göra sig själv till talesperson för hela EU i frågor som han faktiskt inte har mandat att agera i. Det är djupt problematiskt. Det sätter någon form av praxis för vilket EU vi kan se framöver om man inte agerar kraftfullt mot det här. Jag undrar därför om statsrådet kan utveckla lite vilka diskussioner som förs i stats- och regeringschefskretsen eller i statsrådets kretsar för att samla stöd för att slå fast att Ungern allvarligt och ihållande ifrågasätter EU:s grundläggande värden.

Anf. 171 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Jag tackar för frågorna och synpunkterna. Det här är som sagt en informationspunkt, men som vi vet uppstår det ibland diskussion. Skulle det göra det kommer jag självfallet att ta tillfället i akt att ta till orda och kritisera det som regeringen ser som väldigt allvarliga brister i rättsstatens principer. Det är som sagt väldigt oroande att utvecklingen går åt fel håll, bland annat vad gäller civilsamhällets utrymme att verka fritt. Blir det en diskussion kommer jag att ta tillfället i akt att säga det.

Många här har varit med länge i den här processen och vet att det inte alla gånger varit helt enkelt att samla medlemsstaterna bakom att gå vidare i processen. Men för att koppla ihop det med den sista frågan pågår det ständigt diskussioner om hur man ytterligare kan markera mot Ungern, både såklart genom frysta medel – här har man vidtagit åtgärder som svider rejält för Ungern – och genom det här förfarandet. Regeringens uppfattning är att det är viktigt att artikel 7-förfarandet används så effektivt som möjligt med målet att rättsstaten ska stärkas, i det här fallet i Ungern.

Om rådet bedömer det lämpligt kan rådet med en majoritet på fyra femtedelar, det vill säga 22 medlemsstater, efter Europaparlamentets godkännande slå fast att det finns en klar risk för att Ungern allvarligt

2024/25:9
15 november

åsidosätter värden som anges i artikel 2 i fördraget, däribland respekten för rättsstatens principer. Rådet kan också välja att framföra rekommendationer, vilket även det kräver en majoritet på fyra femtedelar och godkännande av Europaparlamentet.

Det finns alltså vägar framåt, men det har som sagt historiskt inte varit helt enkelt att samla medlemsstaterna bakom det här. Den här gången är det en lägesrapport, men vi får anledning att återkomma till frågan.

Anf. 172 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det här var också det svar som gavs av statssekreteraren i juni när detta var uppe. Sedan dess har vi kunnat konstatera – precis som Liberalernas Elin Nilsson gör – att alla de farhågor vi hade om Orbán och det ungerska EU-ordförandeskapet tyvärr besannats och att det kanske blivit ännu värre än vad vi inledningsvis trodde att det skulle bli. Dessutom vet vi ganska mycket om hur det ser ut i Ungern. Utvecklingen går verkligen åt fel håll när det gäller rättsstatens principer, hanteringen av EU-fondmedel och annat. Det gäller inte minst den här suveränitetslagen, som till exempel är värre än den som vi kritiserar Georgien för att ha infört och tycker att de ska ändra på för att få bli EU-medlemmar. Ungern *är* ju ett EU-land.

Jag vill återupprepa att Socialdemokraternas förväntning är att regeringen nu faktiskt agerar och aktivt påbörjar sökning och bearbetning för att hitta den majoritet om fyra femtedelar, det vill säga 22 medlemsstater, som behövs för att kunna ta nästa steg. Vi har respekt för och är fullt medvetna om att EU är inne i ett skede där man behöver hålla samman och att det här ska ingå i någon sorts gemensam strategi. Men ibland kan ett sätt att hålla samman faktiskt vara att vara tydlig med hur man behöver rätta in sig för att EU ska kunna hålla samman. Jag vill vara tydlig med det. Detta är vår förväntning, och jag hoppas att EU-ministern tar med sig det.

Anf. 173 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Jag ska inte förlänga debatten, för jag tror att vi i grund och botten är överens. Jag tar med mig detta. Diskussionen pågår hela tiden. Sverige är verkligen ett av de länder som driver på för att markera kraftfullt i det här läget. Vi använder ju flera olika verktyg, även det finansiella instrumentet. Där har exempelvis Sverige och Finland gått i bräschen med vårt inspel till den kommande budgetprocessen om att koppla varenda krona i kommande EU-budget till just krav på rättsstatens principer. Om detta blir verklighet tror vi att det är någonting som skulle svida ytterligare för Ungern utöver det som redan svider i form av frysta medel. Men även i denna process pågår diskussion kring hur man kan agera framåt.

Anf. 174 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Övriga frågor.

Anf. 175 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Ordförande! Det är ingen formell övrig fråga anmäld. Däremot kan jag passa på att säga att det utanför rådsdagordningen kommer att hållas en

arbetslunch om sammanhållningspolitikens bidrag till konkurrenskraften med utgångspunkt i Draghirapporten. En långsiktigt stark konkurrenskraft är en av regeringens högsta EU-prioriteringar. Vi välkomnar att diskussioner förs i flera olika sammanhang. Sammanhållningspolitiken är ett av många politikområden som behöver användas på bästa sätt för att öka EU:s konkurrenskraft.

2024/25:9
15 november

Anf. 176 ORDFÖRANDEN:

Det låter onekligen som en trevlig övning. Jag önskar lycka till med den.

Med det har vi inga frågor kvar att behandla. Vi tackar statsrådet för medverkan vid dagens sammanträde i nämnden.

Anf. 177 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Tack och trevlig helg!

Anf. 178 ORDFÖRANDEN:

Tack detsamma!

Innehållsförteckning

§ 1 Utrikesfrågor – handel	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 4 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	2
Anf. 5 ANNA LASSES (C).....	3
Anf. 6 MARKUS KALLIFATIDES (S)	3
Anf. 7 MAGNUS BERTSSON (KD).....	3
Anf. 8 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	4
Anf. 9 DANIEL RIAZAT (V).....	4
Anf. 10 REBECKA LE MOINE (MP).....	5
Anf. 11 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	5
Anf. 12 DANIEL RIAZAT (V).....	6
Anf. 13 REBECKA LE MOINE (MP).....	7
Anf. 14 MARKUS KALLIFATIDES (S)	7
Anf. 15 ANNA LASSES (C).....	7
Anf. 16 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	7
Anf. 17 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 18 MATILDA ERNKRANS (S).....	8
Anf. 19 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	9
Anf. 20 DANIEL RIAZAT (V).....	9
Anf. 21 ORDFÖRANDEN.....	9
Anf. 22 MARKUS KALLIFATIDES (S)	10
Anf. 23 ORDFÖRANDEN.....	10
Anf. 24 MATILDA ERNKRANS (S).....	10
Anf. 25 ORDFÖRANDEN.....	10
Anf. 26 DANIEL RIAZAT (V).....	10
Anf. 27 ORDFÖRANDEN.....	10
Anf. 28 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	10
Anf. 29 MARKUS SELIN (S).....	11
Anf. 30 DANIEL RIAZAT (V).....	11
Anf. 31 MARKUS KALLIFATIDES (S)	12
Anf. 32 REBECKA LE MOINE (MP).....	12
Anf. 33 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	12
Anf. 34 ORDFÖRANDEN.....	13
Anf. 35 REBECKA LE MOINE (MP).....	13
Anf. 36 MARKUS KALLIFATIDES (S)	13
Anf. 37 DANIEL RIAZAT (V).....	14
Anf. 38 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	14
Anf. 39 DANIEL RIAZAT (V).....	14
Anf. 40 MATILDA ERNKRANS (S).....	14
Anf. 41 REBECKA LE MOINE (MP).....	15
Anf. 42 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	15
Anf. 43 ORDFÖRANDEN.....	15
Anf. 44 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	15
Anf. 45 ORDFÖRANDEN.....	16
§ 2 Jordbruks- och fiskefrågor	17
Anf. 46 ORDFÖRANDEN.....	17
Anf. 47 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	17

Anf. 48	JYTTE GUTELAND (S)	17
Anf. 49	ORDFÖRANDEN	17
Anf. 50	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	17
Anf. 51	ORDFÖRANDEN	18
Anf. 52	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	18
Anf. 53	ORDFÖRANDEN	18
Anf. 54	JYTTE GUTELAND (S)	18
Anf. 55	REBECKA LE MOINE (MP)	19
Anf. 56	DANIEL RIAZAT (V)	19
Anf. 57	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	20
Anf. 58	ORDFÖRANDEN	21
Anf. 59	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	21
Anf. 60	ANNA LASSES (C)	22
Anf. 61	JYTTE GUTELAND (S)	22
Anf. 62	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	22
Anf. 63	ORDFÖRANDEN	23
Anf. 64	DANIEL RIAZAT (V)	23
Anf. 65	REBECKA LE MOINE (MP)	23
Anf. 66	ORDFÖRANDEN	23
Anf. 67	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	24
Anf. 68	ORDFÖRANDEN	24
Anf. 69	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	24
Anf. 70	JYTTE GUTELAND (S)	25
Anf. 71	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	25
Anf. 72	ORDFÖRANDEN	25
Anf. 73	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	25
Anf. 74	ORDFÖRANDEN	25
§ 3	Utrikesfrågor	26
Anf. 75	ORDFÖRANDEN	26
Anf. 76	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	26
Anf. 77	ORDFÖRANDEN	26
Anf. 78	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	26
Anf. 79	MATILDA ERNKRANS (S)	28
Anf. 80	DANIEL RIAZAT (V)	28
Anf. 81	ANNA LASSES (C)	29
Anf. 82	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	29
Anf. 83	LARS WISTEDT (SD)	30
Anf. 84	REBECKA LE MOINE (MP)	31
Anf. 85	MATILDA ERNKRANS (S)	31
Anf. 86	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	32
Anf. 87	MARKUS SELIN (S)	33
Anf. 88	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	34
Anf. 89	MARKUS SELIN (S)	34
Anf. 90	Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	34
Anf. 91	ORDFÖRANDEN	35

Anf. 92 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	35
Anf. 93 MATILDA ERNKRANS (S)	35
Anf. 94 ORDFÖRANDEN	36
Anf. 95 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	36
Anf. 96 MATILDA ERNKRANS (S)	37
Anf. 97 ORDFÖRANDEN	37
Anf. 98 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	38
Anf. 99 ORDFÖRANDEN	38
Anf. 100 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	38
Anf. 101 MARKUS SELIN (S)	39
Anf. 102 DANIEL RIAZAT (V)	39
Anf. 103 REBECKA LE MOINE (MP)	40
Anf. 104 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	40
Anf. 105 MARKUS SELIN (S)	40
Anf. 106 DANIEL RIAZAT (V)	40
Anf. 107 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	41
Anf. 108 MATILDA ERNKRANS (S)	41
Anf. 109 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	41
Anf. 110 ORDFÖRANDEN	41
Anf. 111 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	42
Anf. 112 MATILDA ERNKRANS (S)	44
Anf. 113 ANNA LASSES (C)	45
Anf. 114 ORDFÖRANDEN	46
Anf. 115 DANIEL RIAZAT (V)	46
Anf. 116 ORDFÖRANDEN	47
Anf. 117 DANIEL RIAZAT (V)	47
Anf. 118 ORDFÖRANDEN	48
Anf. 119 REBECKA LE MOINE (MP)	48
Anf. 120 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	48
Anf. 121 MATILDA ERNKRANS (S)	50
Anf. 122 DANIEL RIAZAT (V)	50
Anf. 123 ANNA LASSES (C)	50
Anf. 124 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	51
Anf. 125 ORDFÖRANDEN	51
Anf. 126 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	51
Anf. 127 MATILDA ERNKRANS (S)	52
Anf. 128 REBECKA LE MOINE (MP)	52
Anf. 129 DANIEL RIAZAT (V)	52
Anf. 130 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	53

Anf. 131 ORDFÖRANDEN.....	53
Anf. 132 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	53
Anf. 133 ORDFÖRANDEN.....	53
§ 4 Utrikesfrågor – försvar	54
Anf. 134 ORDFÖRANDEN.....	54
Anf. 135 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	54
Anf. 136 ORDFÖRANDEN.....	54
Anf. 137 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	54
Anf. 138 ORDFÖRANDEN.....	54
Anf. 139 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	54
Anf. 140 MARKUS SELIN (S).....	55
Anf. 141 LARS WISTEDT (SD)	56
Anf. 142 ORDFÖRANDEN.....	56
Anf. 143 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	56
Anf. 144 ORDFÖRANDEN.....	57
Anf. 145 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	57
Anf. 146 DANIEL RIAZAT (V).....	58
Anf. 147 MARKUS SELIN (S).....	58
Anf. 148 REBECKA LE MOINE (MP).....	59
Anf. 149 DANIEL RIAZAT (V).....	59
Anf. 150 ORDFÖRANDEN.....	59
Anf. 151 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	59
Anf. 152 ORDFÖRANDEN.....	60
Anf. 153 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	61
Anf. 154 ORDFÖRANDEN.....	61
§ 5 Allmänna frågor.....	62
Anf. 155 ORDFÖRANDEN.....	62
Anf. 156 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	62
Anf. 157 ORDFÖRANDEN.....	62
Anf. 158 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	62
Anf. 159 MATILDA ERNKRANS (S).....	63
Anf. 160 DANIEL RIAZAT (V).....	64
Anf. 161 REBECKA LE MOINE (MP).....	64
Anf. 162 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	64
Anf. 163 MATILDA ERNKRANS (S).....	65
Anf. 164 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	65
Anf. 165 ORDFÖRANDEN.....	65
Anf. 166 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	65
Anf. 167 ORDFÖRANDEN.....	66
Anf. 168 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	66
Anf. 169 MATILDA ERNKRANS (S).....	66
Anf. 170 ELIN NILSSON (L).....	67
Anf. 171 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	67
Anf. 172 MATILDA ERNKRANS (S).....	68
Anf. 173 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	68
Anf. 174 ORDFÖRANDEN.....	68
Anf. 175 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	68
Anf. 176 ORDFÖRANDEN.....	69
Anf. 177 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M)	69
Anf. 178 ORDFÖRANDEN.....	69

